

יהדיו
ארגון נוער

ירחון פעילות חודשי
ארגון הנוער "יהדיו"

נושא החודש:

ועשית הישר והטוב

חברת הדרכה

8

כסלו תשפ"ב | מותאם לגילאי יסודי

ירחון פעילות
חודש כסלו תשפ"ב

נושא החודש:

ועשית הישר והטוב

מותאם לגילאי יסודי

יהודיו
ארגון נוער

משרד ראשי: רחוב גבעת שאול 27, גבעת שאול, ירושלים
טלפון: 077-40-50-813 פקס: 153-524-236-122
דוא"ר: office.yachdav@gmail.com

מזכ"ל התעוה: אילן קוסמן

ניהול תוכן: ישראל שילה

כתיבה: ראובן מילצקי

עריכה: מרדכי רוזנברג

גרפיקה: שלומית כהן - סטודיו דינמי
dinami20.studio@gmail.com

© כל הזכויות שמורות לארגון הנוער 'יחדיו'

ירחון פעילות 'יחדיו' חודש כסלו תשפ"ב | נושא: ועשית הישר והטוב

נושא החודש:

החודש נלמד על מידה מרכזית בדרך החיים שלנו, שהיא חשובה והכרחית לכל אדם ובפרט לבן תורה: **מידת האמת והישר.**

נראה מהי ישרות, ונלמד איך מגיעים אליה. נבחין בין תמימות ליושרה, נעריך את העוצמה של אדם ישר ואת 'קידוש השם' שהוא עושה. נבין כי שווה לנו להיות ישרים כדי להצליח בחיים, וניווכח בשכר של האדם הישר.

נתמקד גם בדיני בין אדם לחבירו, ונעמיק בהבדל בין "שורת הדין" לבין "לפנים משורת הדין". נחקור - מה הפירוש "פטור מדיני אדם, וחייב בדיני שמים?" נבדוק כיצד משלבים בחיים את החכמה, לצד הצדק. מתי אהיה צודק, ומתי אעדיף להיות חכם.

לקראת ימי החנוכה, ניקח לנו את אור החג, ונלמד כיצד להאיר פנים לכל אחד, כנרות החנוכה המאירים על פתח הבית לכל עובר ושב.

רקע לנושא:

הבסיס לחיי תורה נכונים, חיי חברה מוצלחים, חיי משפחה מלאים וחיים טובים באופן כללי - הוא הישר והאמת! עוד לפני קבלת התורה, דן הקב"ה את באי העולם לפי התנהגותם במידת הישר [ועל כך נענשו אנשי דור המבול]. כי זהו הבסיס של הקיום האנושי!

מטרת הנושא:

לגדל דור של ילדים ההולכים עם האמת, לא מתבלבלים בין ישר לנאיביות, בין תחמנות לתמימות. בן תורה השואף להצליח, צריך להציב את האמת נר לרגליו, ולא לסור ממנה.

נשנן ונזכור את שלושת המטרות שלנו:

לחוות חיי תורה מתוך שמחה ואושר, לקחת אחריות על עצמינו, ועל העתיד שלנו, לשאוף להצליח ולנצל את הפוטנציאל שלנו.

תוכן עניינים

4	יום פעילות חודשי פרויקט 'נותנים'.....
7	מערך 1 בסיס היושר - יראת שמים.....
17	מערך 2 ישר או פראייר?
25	מערך 3 חותמו של הקב"ה - 'אמת'.....
33	מערך 4 שווה להיות ישר.....
43	מערך 5 לפנים משורת הדין.....
51	מערך 6 בחיים אל תהיה צודק - תהיה חכם.....
59	מערך חגיגי 1 חג האורות - להאיר לזולת.....
69	מערך חגיגי 2 מסיבת חנוכה.....

יום פעילות חודשי: פרוייקט 'נותנים' - נתינה לקהילה

הקדמה:

יום פעילות חודשי, הוא יום בו כל הסניפים בארץ מבצעים פעילות באותו נושא, כאשר כל סניף בוחר לעצמו את אופי הפעילות. החודש, הפעילות אינה קשורה לנושא החודש - ישרות, וגם לא בהכרח לחג החל בו - חנוכה. הפעילות קשורה ל'מעשים טובים'. יש לכם שבוע שלם לקיום יום הפעילות, ובהתאם לכך מצופה מכם ליזום ולבצע בס"ד פעילות איכותית, מהנה ובעלת ערך, על ידי תכנון מוצלח מראש. ישנן מגוון אופציות לקיום הפעילות, הרעיונות כאן הם רק הרמה להנחתה... נעודד את החניכים להיות שותפים כבר בשלב הרעיונות. זה ההזדמנות שלכם - תראו לנו למה אתם מסוגלים!

רעיונות:

לארגן הדלקת נרות חנוכה עם קשישים בבית אבות. התנדבות במרכזי חלוקה, למשל עזר מציון, חסדי נעמי וכדו' [הם ישמחו לכל עזרה, כמובן בתיאום]. לערוך קניות לנכים או מבודדים, כל זוג/שלושה חניכים אחראים על קניה לאדם אחד. [תנו להם לתכנן איך לקנות, מה לקנות, איך לסחוב וכו'... כמובן אתם שם לעזר]. לחלק מתנות הוקרה ל'שקופים', קרי: נהג, מנקה, שומר, קופאי. [כמובן עם פתק הערכה, מדוע אנו מעריכים, וסליחה אם הפרענו חלילה, ואיך אפשר לעזור וכו'].

בכל הפעילויות חשוב לפקח וללוות מקרוב את החניכים, לשמור על כל כללי המוגנות.

בהצלחה!

אנני מרפאים דקרה אכס אלוה ורתמונות לש יום הפעילות.

חניכי יחדיו עוזרים לחולים אונקולוגים בהדסה עין כרם

חולים אונקולוגים המאושפזים בבתי חולים מתמודדים עם תופעות לוואי רבות כתוצאה מהטיפולים הכימותרפיים הקשים.

אחת התופעות הקשות היא יובש מתמיד בפה, הפה כל הזמן יבש בלי רוק, תארו לעצמכם כשאתם צמאים והפה יבש ואין לכם מים.

כמה שהבעיה קשה, הפתרון הוא פשוט מאד, **ארטיקים!** ארטיקים מסייעים להם מאד להחזיק להם את הפה רטוב לזמן ממושך.

בתי החולים לא תמיד מצליחים לספק להם את מבוקשם, והחולים ממש סובלים.

בחודש המעשים הטובים חניכי יחדיו יכולים לקחת אחריות ארצית ולהקים קופה מיוחדת שתהיה מוקדשת כולה לרכישה מרוכזת של ארטיקים.

איך עושים את זה?

1. מבקשים רשות מההורים והנהלת בית הספר
2. פותחים עמדה של מכירת לימונדה או כל דבר מעניין, מכינים שלט גדול בו כתוב שכל ההכנסות קודש עבור החולים.
3. את הכסף יש להעביר אלינו.
4. את הארטיקים נקנה בקנייה מרוכזת ומוזלת (מי שיש לו דרך להשיג מחיר טוב מוזמן לפנות אלינו) וחניכי יחדיו יזכו להעניק אותם לחולי אונקולוגיה שבבית החולים הדסה עין כרם.

סיניפים המעוניינים להצטרף למיזם החשוב הזה מוזמנים לפנות אלינו בהקדם

יחדיו, מחלקת הדרכה

בסיס היושר - יראת שמים

מהיכן מגיע היושר? האם יושר הוא התנהגות אליה חונכנו בידי ההורים, או רגש טבעי שמובנה בנו מלידה?
מה גורם לנו לדבוק בדרך היושר, ולא לסור ממנה גם במחיר של הפסד כספי או נזק אחר?
נצא למסע בעקבות היושר האנושי ומקורו, ונבין כיצד הבסיס האיתן ליושר תמידי ומוצק - הוא יראת שמים.

שאלות לדיון

1. מה מקור היושר בעולם?
2. איך מחזקים את מידת היושר, שלא תיעזב גם בעת ניסיון?
3. מה ההבדל בין אדם מאמין, לאדם שאינו מאמין, בנוגע ליושר?

תשובה

מידת היושר מגיעה מתוך הלב, ומכונה גם 'מִצְפּוֹן'. המצפון מוטבע בנפשנו, ומלווה אותנו בכל רגע בחיים. גם בלי הסברים, גם לולי החינוך שקיבלנו, ואפילו אם לא היינו יזכים ללמוד תורה, כל אחד מאיתנו היה יודע מהו יושר, והיה שואף לנהוג ביושר.

דוגמא למחשבה: קשישה צועדת ברחוב, היא מתחילה לחצות את הכביש, ולפתע מגיחה משאית במהירות גבוהה. עוברים ושבים מבחינים שהקשישה כמעט עיוורת, ולכן לא שמה לב למשאית הדוהרת. ואם לא יעירו את תשומת ליבה - היא תמשיך לרדת לכביש ותידרס. האם הם ישתקו ויניחו לה להידרס למוות, או יקראו לה לסור בחזרה למדרכה ולהציל את חייה? מה אתם אומרים?

ברור שהם יצילו אותה וימנעו את התאונה. נכון? לא משנה באיזו מדינה בעולם תתרחש הסיטואציה הזו, לא משנה מי יהיו האנשים ברחוב באותו רגע, אפילו אם זה יהיה רחוב של מאפיונרים ושודדי בנקים, ברור לכולנו שכל מי שרואה קשישה עומדת להידרס, ינסה להציל אותה.

למה? כי כך צריך להיות. כך דורש המוסר האנושי המוטבע בכל אחד מאיתנו. כל אדם בעולם מבין, שמוות הוא רע. כך גם כל אחד יודע ומבין, שלגנוב זה לא טוב. ולהיות ישר והגון זה טוב.

גם הפושע הגדול ביותר, ייחנה לראות את בנו נוהג ביושר, ופועל לפי כללי המוסר.

אז אם כולנו ישרים מלידה, למה העולם מלא גם בשקרים, תככים, גניבות ופשעים? למה יש רע בעולם? למה יש בתי סוהר בהם שוכנים אנשים ש... איך לומר, לא נהגו ביושר...?

התשובה היא, **שליושר יש מחיר!**

כדי להיות ישר, עלי לוותר לפעמים על כסף, או להפסיד ממתק, להתאפק מלעקוק את התור למשחק... ואז, כשנדרש לשלם מחיר עבור היושר, אנשים מתחילים לעתים

לשקה, לרמות, לתחמן ולקמבן. ואחרי שמתרגלים, קשה לחזור לנהוג ביושר.

ואיך יכול אדם להישאר ישר גם בעת ניסיון, ולשלם מחיר על היושר?

יראת שמים - היא המתכון הבטוח ליושר בכל מצב.

מי שיודע שיש הקב"ה, הצופה ומביט במעשיו, ומצפה ממנו להיות ישר ולדבוק באמת תמיד, מקבל אומץ וגבורה לשמור על היושר שלו גם בעת מבחן.

כך אמר אברהם אבינו, בבואו לארץ גרר (בראשית כ, יא): "רק אין יראת אלוקים במקום הזה... והרגוני". בני אדם שאינם מאמינים בגורא עולם, מסוגלים אפילו להרוג ולגזול, כדי להרוויח דבר מה. היצר כבר ימצא את הדרך איך לכופף את היושר, כדי להגיע לרווח הנחשק.

כך גם יוסף הצדיק, הנמנע בכל מחיר לבגוד באדונו פוטיפר, מנמק את סירובו לאשת פוטיפר (בראשית לט): "וַיִּמָּאֵן, וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו, הֲנִי אֲדֹנִי לֹא יָדַע אֶתִּי מִה בְּבִית, וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ נֶתַן בְּיָדִי, אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא חֲשֶׂה מִמֶּנִּי מְאוּמָה, כִּי אִם אוֹתָךְ - בְּאֲשֶׁר אַתְּ אֹשֵׁיתִי, וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת, וְחַטָּאתִי לְאֱלֹקִים!"

מצד אחד, יוסף מסביר יפה מאוד מדוע 'לא יפה' לבגוד באדונו. מצד שני, הוא מוסיף ואומר 'וחטאתי לאלוקים'. כי בלי האמונה באלוקים, היושר עלול להתעקם, וההיגיון עלול להיעלם... יראת השמים של יוסף הצדיק, מבססת ומבצרת את היושר הטבעי והאנושי הטבוע בכל אדם.

כך מביא המדרש (רבה ויקרא כג יא, על פי חלק מהגרסאות והפירושים): "רב הונא בשם ר' אידי אמה... וחטאתי לאדוני אין כתיב כאן, אלא לאלוקים". המדרש עומד על כך שיוסף לא נימק את סירובו רק ב'חטאתי לאדוני', אלא הוסיף וביצר את טענתו בכך ש'חטאתי לאלוקים'!

עכשיו נבין את ההבדל בין אדם מאמין, למי שאינו מאמין. גם אנשים שלא זכו לאור האמונה באלוקים, מסתייעים ב'אימתה של מלכות' כדי לשמור על היושר. כנאמר במשנה (אבות ג, ב) "אלמלא אימתה של מלכות, איש את רעהו חיים בלעו". החשש מהמשטרה, מבית המשפט או מהבושה החברתית, מסייע לשמור על היושר הטבעי הקיים בכל אחד. אבל בליה, כשאף אחד לא רואה ולא יודע, כשלא מבחינים שאני נכנס מדלת צדדית ועוקף את כל התורה, מה ימנע ממני אז לנהוג שלא ביושר? רק יראת שמים תוכל לעזור ולחזק את היושר.

אנו, שזכינו לאור האמונה, יודעים כי הקב"ה צופה במעשינו ורוצה ביושרנו. יש לנו תזכורת תמידית וחיוק בכל רגע, ללכת ביושר הטבעי בו ברא אותנו הקב"ה, ולא

להתפתות לעקמומיות, כנאמר (קהלת ז, כט): "עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים אֶת הָאָדָם יֶשֶׁר, וְהָמָה בְּקִשּׁוֹ חֲשִׁבְנוֹת רַבִּים".

במשנה נאמר (שם ב א) "הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה: דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים". ובמילים שלנו: היזהר, עוקבים אחריך, אתה מצולם במעגל סגור! אף אחד לא יעשה מעשה מביש או לא ראוי, אם יודע שמצלמים אותו, ויש מי שעובר על הצילומים ויראה בדיוק מה עשה...

אמונה, כחיזוק ליושר:

לפנינו דברי ה'פלא יועץ' בערך 'משא ומתן':

"ידוע ששאלה ראשונה ששואלים לאדם ליום הדין היא "נשאת ונתת באמונה" (שבת לא א), ועתה בעוונותינו הרבים, יש שטוענים טענות של הבל, שבזה הזמן קשים מזונותיו של אדם והרוצה להתנהג ביושר ואמונה לא יוכל לאכול אפילו פת במלח, ומתוך כך נעשה כהיתר לעשות עוולה ולדבר כזב ולגנוב ולגזול ולהשיג גבול וכהנה רעות רבות... ואין איש שם על לב להיות ניחם על הרעה, אוי להם לבריות מיום הדין".

ה"פלא יועץ ממשיך באמרו: "כל התורה כלולה באמונה, ואדם ניכר בכיסו. כי המאמין בה' כי הוא הנותן כוח לעשות חיל, ושכל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה מפי עליון, לא יאמין שעל ידי עוברו פי ה' יצליח בכל דרכיו, ואם יצליח בוודאי בלי שום ספק שיהיה 'עושר שמור לבעליו לרעתו', מלבד עונשו שיהיה שמור לו לעולם הבא. והמאמין בה' באמת בלב שלם, יאמין באמונה שהצור תמים פעלו כל דרכיו משפט. וכל דעביד רחמנא לטב עביד למען ייטב לו בעולם שכולו טוב, והן אמת שכל ישראל מאמינים בני מאמינים, אבל לא האמונה העיקר, והכל לפי רוב המעשה שיהיה מורה על האמונה".

כך גם מסופר כי מרן הג"ר נסים קרליץ זצ"ל היה משיב לשואלים האם מותר לשקר בנושא מיסים ותשלומי מדינה וכו'? ואמר: "אולי מותר, אולי אסור, מה זה משנה? ודאי אין זה מחובת ההשתדלות".

כלומר, הבוטח בה', ויודע שכל מעשיו הם רק בגדר 'השתדלות', אך התוצאה הסופית של הרווח וההפסד רק בידי הקב"ה, לא יפעל באופן לא ישר כדי לנסות להרוויח שהרי הקב"ה ודאי לא חפץ בכך! ואין זה מ'חובת ההשתדלות'.

למה ילדים מתחילים ללמוד גמרא, דוקא מפרק 'אלו מציאות'?

כך מקובל בתלמודי תורה רבים מאוד, שכאשר מתחילים ללמוד גמרא עם התלמידים, פותחים בפרק 'אלו מציאות' שבמסכת 'בבא מציעא', העוסק בדיני השבת אבידה.

אלא שהפרק רווי בפרטים רבים, מה נחשב סימן ומה לא נחשב סימן, מה דין הייאוש וגדרו, ועוד... יש מחנכים המתקשים להסביר היטב פרק זה לילדים שלומדים גמרא לראשונה בחייהם, והם חשים כי אם היו מתחילים בפרק קל יותר, אולי היו מגיעים לתוצאות טובות במהירות גבוהה יותר.

פנו פעם כמה מחנכים אל רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, ושאלוהו האם רשאים הם לשנות מן המקובל, ולהתחיל ללמוד עם התלמידים גמרא מסכת 'ברכות'?

אמר להם הגרש"ז: "מה אתם חושבים, אלו הקדמונים שכבר הנהיגו סדר זה, להתחיל 'אלו מציאות' היו פחות חכמים מכם? אלא אומר לכם: גם אני חשבתי לא אחת, למה מתחילים עם הילדים 'אלו מציאות?', וחשבתי שהרי עיקר יראת השמים היא, להיזהר בממון חברו, א"כ, ילד בתחילת לימודו, רוצים להחזיר בו יראת השמים, ממילא מתחילים 'אלו מציאות', שהילד יידע שלנגוע, חלילה, בממון של אחר זה כמו 'אש', וגם אם אתה מוצא מציאה, לא הכל מותר, יש דברים שמותר ויש דברים שאסור".

חניכים יקרים, הביאו דוגמאות מחייכם על מידת היושר:

1.

יצחק קנה כמה מצרכים במכולת השכונתית. הסכום שעליו לשלם הוא 19 שקלים, יצחק שילם בשטר של 20 וציפה לעודף של שקל אחד. אך לתדהמתו הוא קיבל 31 שקלים עודף. כנראה המוכר חשב שקיבל שטר של 50.

יצחק יכול היה לומר לעצמו: טוב, זה המוכר טעה, בעיה שלו, אז אני ילך עם הכסף ואקנה לי משחק שרציתי הרבה זמן.

אך יצחק התעשת מיד והעיר למוכר 'הבאת לי בטעות 30 שח יותר!'

מי הכריח את יצחק להעיר למוכר? הרי אף אחד לא היה שם!

תשובה: יושר פנימי ויראת שמים!

2.

עובדיה עלה בדלת האחורית לאוטובוס של חברת 'אגד', שהיה עמוס נוסעים. הוא לא הספיק לתקף את כרטיס ה'רב-קו' שלו, משום שהיו הרבה אנשים שהפריעו לו להגיע למכשיר התיקוף.

עובדיה ירד מהאוטובוס לאחר 3 תחנות בלבד, ולא הספיק לתקף את הרב-קו בזמן הירידה.

עובדיה חושב לעצמו: טוב, בעיה של חברת אגד שלא דאגו לעוד אוטובוסים שלא יהיה עומס, ובכלל למה לשלם על נסיעה לא נוחה? וגם זה לא אשמתי בכלל שלא הצלחתי, ועוד ועוד מחשבות.

אך עובדיה התעשת והחליט: בנסיעה הבאה אשלם כפול, אנהג ביושר!

**מי הכריח את עובדיה לשלם לאגד? הרי אף אחד לא היה שם!
תשובה: יושר פנימי ויראת שמים!**

הביאו דוגמאות נוספות!

סיפורים | היושר, מדרכו של יהודי ירא שמים

ערוך ממאמרו של חיים ולדה.

1. תעלומת הכסף

המקום: בית הכנסת הגדול בבני ברק.

הזמן: תפילת שחרית.

בחור שהגיע כמה שניות אחריי, פונה אלי ושואל האם נפלו ממני מאתיים שקלים.

ניסיתי להיזכר האם ייתכן שהשטר נפל ממני, ונראה היה לי שלא.

"לא", אמרתי לו, "לא נראה לי שזה ממני".

הבחור הלך ממתפלל למתפלל, ושאל את אותה השאלה. כולם ענו לו את אותה התשובה. לרובם היה רגע של ספק, חלקם הושיטו יד לארנק או לכיס

של החולצה, אבל בסיום הביור העצמי התשובה היתה: "לא. לא נראה לי שזה שלי".

כשהוא סיים את הביור שלו, ניגשתי אליו ואמרת: "מה שקרה כאן היה מליצות יושר גדולה על עם ישראל, ובפרט שומרי התורה והמצוות. מאתיים שקלים אינם פרוטות, כל אחד יכל לטעון שכנראה זה שלו, להרוויח 200 ₪ מבלי להסתכן, אך יושרם של בני האדם, במיוחד יהודים שומרי מצוות, גבר על הכל".

2. וכעת לניסוי מעניין באותו נושא:

העיתון 'ידיעות אחרונות' ערך ניסוי.

כתבי העיתון פיזרו חמישה ארנקים ברחובה של עיר, ובתוך כל אחד מהם הניחו מאה שקלים וכתובת להחזרה. הניסוי נעשה בחמש עשרה ערים בישראל. כאמור, חמישה בכל עיר.

והנה התוצאות: כמעט ולא היתה עיר אחת בה הוחזרו יותר משני ארנקים. הגדילו לעשות באר שבע ואילת, בהן לא הוחזר אפילו ארנק אחד.

באחת הערים הוחזר ארנק אחד, והאיש אמר בכל הרצינות כי הוא החזיר את הארנק רק מפני שמדובר היה במאה שקל: "אם היו שם כמה אלפים, אני לא חושב שהייתי מחזיר...". פיזם.

וכעת לתוצאות הניסוי בעיר התורה 'בני ברק':

בבני ברק הוחזרו ארבעה ארנקים מתוך החמישה. שתי נערות חרדיות, תלמיד ישיבה ואברך מבוגר שהתקשר לחוץ כולו להחזיר את האבידה!

תשאלו מה קרה עם הארנק החמישי? ובכן הוא נמצא על ידי עובדת זרה ממוצא סיני... היוצאת מן הכלל שהעידה על הכלל.

העיתון קובע כי בני ברק הצדיקה את עצמה כעיר חרדית, האמונה על מצוות השבת אבידה. יראת השמים, נתנה גיבוי מצויין ליושר!

3. מחקר מעניין:

אחד המחקרים שנעשו באחת האוניברסיטאות היוקרתיות בעולם, הציע לסטודנטים להרוויח כסף תמורת מבחן בן עשרה תרגילי מתמטיקה. כל תשובה נכונה, מזכה את המשיב בעשרה דולרים. משך המבחן היה עשר דקות. בתום עשר הדקות נמסרו השאלונים לבוחנים. בסיכום של עשר קבוצות

כאלה, עלה כי בממוצע הצליח כל סטודנט לענות על 4 שאלות מתוך העשרים. לאחר מכן ניתנו מבחנים דומים לעשר קבוצות אחרות. אך כאן היה שינוי. בתום עשר הדקות נתבקשו הנבחנים לגרוס את הדפים, להודיע לבוחנים כמה תשובות ענו, ובהתאם לכך לקבל את הכסף...

נו, מה נראה לכם? לפתע "ענו" הסטודנטים שש תשובות בממוצע ויותר... כאשר הבוחנים "גילו" לסטודנטים לפני המבחן שרוב הקבוצות האחרות הצליחו לענות על שמונה תשובות, עלו לפתע ההישגים (הגרוסים, לא לשכוח...) לעשר תשובות ויותר... כאשר כל תשובה מזכה את בעליה בעשרה דולרים...

! תבונה

אנשים שאינם אמונים על חוקי התורה עלולים לרמות ולגזול, כאשר הפיתוי מטה את האדם מדרך היושר. אנשים מאמינים, אמורים לדבוק יותר ביושר, ולדבוק בדרך שתיקן לנו הקב"ה.

הפעלה | דע מה למעלה ממך!

משפט פתיחה:

רק כשנסתכל "למעלה" - נדע איך ללכת "למטה"...

הסבר כללי:

צועדים במסלול מפותל עם מבט למראה שמעל הראש, ואסור להסתכל למטה.

חומרים נדרשים:

- שטח ישר ונקי ממכשולים.
- 2 מראות בגודל בינוני - 20*30 ס"מ בערך.
- סליל דבק כלשהו לסימון השבילים.

הסבר מפורט בשלבים:

1. מסמנים ע"י הדבק 2 שבילים מפותלים בצורה דומה זה ליד זה, במרחק מטר או שניים.
2. חניכים, לפי סדר הא'-ב' נקראים.
3. המדריך מסביר להם כי עליהם ללכת מתחילת המסלול עד סופו, בלי להסתכל כלל על הרצפה, אלא להחזיק את המראות מעל הראש לכיוון הרצפה ולהסתכל למעלה על ההשתקפות, ולצעוד על פי זה.
4. מנצח: מי שהגיע ראשון.
5. המנצחים בסבב א', מתמודדים זה מול זה שוב על פי סדר ה- א' ב'. וכך הלאה עד שיש מנצח אחד.

תובנה:

'דע מה למעלה ממך', ורק כך תוכל לדעת 'מה למטה ממך'.

ישר או פראייר?

היום נעסוק בשאלה שמטרידה רבים:

”ילד ישר” זו מחמאה, נכון?

”ילד תמים, לא מבין ענין”, זו כבר לא מחמאה. או ”ילד פראייר”, זאת אומרת שהוא לא יודע להשיג דברים, הוא נותן שינצלו אותו.

היכן עובר הגבול בין ילד ישר לילד פראייר? מתי אני סתם תמים שלא מבין ענין, ומתי אני גיבור שמשלם מחיר למען היושר שלי?

שאלות לדיון

1. האם ניתן להיות ישר, ויחד עם זאת לא להיות 'פראייר'?
2. מה ניתן ללמוד מיעקב אבינו על כך?

תשובה

יעקב אבינו אבי האומה שעד היום אנו נקראים על שמו - 'עם ישראל', מלמד אותנו פרק חשוב ויסודי בענייני יושר ותמימות.

מצד אחד, יעקב אבינו הוא סמל היושר: "יעקב איש תם, יושב אוהלים". לעומת עשיו אחיו, שהיה "איש ציד" - צד את הבריות באמרי פיו, ומרמה את אביו לחשוב שהוא צדיק המחפש לדקדק באורחות חייו ולעשר את המלח, יעקב הוא איש תם, לא מנסה לרמות, לא רוצה לעשות קומבינות, לא מעוניין להשיג דברים שלא נועדו אליו. כפי שמסביר רש"י (בראשית כה כז) "תם - אינו בקי בכל אלה, אלא כליבו כן פיו. מי שאינו חריף לרמות קרוי תם".

מצד שני, דקדוק אחר מעשי יעקב אבינו, מגלה שכאשר ניסו לנצל אותו, כשבאו אנשים רמאים וחשבו שיוכלו להפיק את זממם מהתמימות של יעקב, אז ניצב יעקב ולא איפשר להם לרמות אותו. אני ישר תמים, אבל לא פראייר! לא מוקד לניצול!

כמו שמביא רש"י בפרשת ויצא (כט יב), יעקב שולח להודיע ללבן שהוא הגיע לעיה, וכי הוא קרוב משפחתו - "אחי אביו", מסביר רש"י בשם המדרש: "אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו ברמאות".

ואם נשאל, הרי אדם ישר ותמים דרך, הוא לכאורה בעל אופי עדין, אישיות רגישה, ואיך הוא יוכל להיות פתאום קשוח ולעמוד שלו, איך יצליח למנוע ממתוחכמים ורמאים לנצל אותו?

התשובה היא, **שדוקא מידת היושר דורשת אומץ פנימי, גבורה אמיתית וחוט שדרה יציב ביותר!** מי שזכה להרגיל את עצמו למידת היושר והאמת, יש לו את כל האומץ הדרוש למנוע מאחרים לנצל אותו. ממש כמו יעקב אבינו...

הבה נתבונן בדרכיו של יעקב, הישר והתמים, אך הבלתי ניתן לניצול:

רמאי מתוחכם היה לבן הארמי. העובר על קורותיו, החל מהנהגתו עם אליעזר, עבד אברהם, ועד לרגע הפרידה מיעקב בהר הגלעד - לא יכול שלא להתחלחל מהרמאות

המאוסה שבה התנהל סדר יומו של לבן, מאידך, אותם מאורעות מעוררים התפעלות לנוכח מידת היושר וכושר העמידה של יעקב אבינו, שפעם אחר פעם נפגש במעלליו של חמיו, ובכל זאת נאחז באמת, ולא הפסיד מכך כלל.

סיפור | סיפורו של יעקב אבינו עם לבן

(ערוך מתוך מאמר של ארגון 'ערכים')

חלף חודש מאז בואו של יעקב לחרן. בינו לבין לבן מתפתחת שיחה קובעת בקשר לעתיד. לבן שואל (בראשית כט, טו): "ועבדתני חנם? הגידה לי מה משכורתך". יעקב משיבו: "אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה". מצפים אנו שלבן יתמקח על מחיר העיסקה. אך לא! לבן מסכים מיד ואומר בנדיבות: "טוב תתי אותה לך מתתי אותה לאיש אחר". מדוע מקבל הוא את הצעתו של יעקב?

כי מי שאין בכוונתו לשלם, אינו מתווכח... כשהסתיימו שבע שנות עבודתו של יעקב, לבן מעלים עין, ליעקב לא נותרה ברירה אלא לבקש את שכרו: "הבה את אשתי, כי מלאו ימי".

לאחר החתונה: "ויהי בבוקר, והנה היא לאה". ומה עם הבטחת לבן לתת את רחל? לבן מתנצל: "לא יעשה כן במקומנו, לתת הצעירה לפני הבכירה...". יעקב היה צריך לדרוש: תן לי את רחל, כי את ההסכם קיימתי, ואם עלי לשאת גם את לאה, אף היא תהיה אשתי.

אך לפני שיעקב התעשת, מיהר לבן להציע: "מלא שבוע זאת, ונתנה לך גם את זאת". מדגיש לו לבן: "בעבודה אשר תעבוד עמדי עוד שבע שנים אחרות". האם לא היה אמור יעקב לברוח משם כמה שיותר מהר, שלא ימשיכו לרמות אותו? כיצד אם כן הסכים לעבוד שבע שנים נוספות עבור אותה אשה שכבר התחייב לבן לתתה לו?

ברוח קדשו ידע יעקב אבינו כי רחל אמורה להיות אשתו. לכן, הוא מקבל את הדין: "ויעש יעקב כן, וימלא שבוע זאת", מסביר רש"י: "מה ראשונות באמונה, אף האחרונות באמונה, ואף על פי שברמאות בא עלי".

הוא עבד באמונה, לא ניסה 'לפצות' את עצמו על הרמאות, אלא דבק בישרות. חלפו ארבע עשרה שנות עבודתו של יעקב בעבור שתי נשותיו, מבקש מלבן: "שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי".

לבן מעוניין שיעקב ישא, לכן הוא מדבר בחנופה: "אם נא מצאתי חן בעיניך, נחשתי, ויברכני ה' בגללך".

לבן אינו מעלה בדעתו להציע שכר, ויעקב שואלו: "מתי אעשה גם אני לביתי?". רק אז לבן מתחייב לשלם לו משכורת הוגנת.

יעקב אינו מאמין ללבן והוא פוסק: "לא תתן לי מאומה", אני אדאג לבד למשכורת: "אעבור בכל צאנך היום, הסר משם כל שה נקוד וטלוא וכל שה חום בכשבים... והיה שכרי".

אני אקח רק את הנקודים, הטלואים והחומים. כל היתר יהיו שלך. אם תמצא בעדרי צאן שאינו נקוד, טלוא או חום, "גנוב הוא אתי". לבן מסר ליעקב מעט צאן, חלושות וחולות, כדי שלא יצליח לפתח עדר גדול עבור עצמו.

לבן חשש שיעקב יחזור בו מהצעתו לכן הזדרז להסכים: "הן, לו יהי כדברך", מפרש רש"י: "הלואי שתחפוץ בכך". מה אכפת לו ללבן, שיעקב יעבוד עבור אחוזים בודדים של נקודים וטלואים?

למרות שלבן הכיר את ישרותו של יעקב בארבע עשרה שנות עבודתו, הוא מרחיק את עדריו הרבים ממקום עדרו הזעום של יעקב: "וישם דרך שלושת ימים בינו ובין יעקב".

יעקב ממשיך בעבודתו המסורה: "ויעקב רועה את צאן לבן הנותרות".

למעשה, יעקב היה מומחה גדול בגידול הצאן. סיעתא דשמיא מיוחדת - השמורה לישרי דרך - עמדה לצידו, והוא הרוויח הרבה מאוד מהעיסקה. כך גדל עדרו של יעקב, הטלואים, הנקודים והחומים החרבו מאד, עד שהתורה מעידה: "ויפרוץ האיש מאד מאד, ויהי לו צאן רבות".

בהושענא רבה, כשמבקשים מה' שיוריד לנו גשם, אנו מזכירים את זכותו של יעקב אבינו ואומרים: "מיחם במקלות בשקתות המים... הושע נא והושיעה נא, אבינו אתה". מהי זכותו הגדולה של יעקב אבינו אותה אנו מבקשים לעורר? בזכות שיעקב אבינו נהג ביושר עם לבן ולא ניצל את האפשרות לרמותו בשקתות המים, אנו מבקשים מהקב"ה שינהג בנו לפנים משורת הדין ויתן לנו מים.

צאנו של לבן גדל, גם צאנו של יעקב גדל מאד. לבן לא היה מסוגל להכיל זאת: "וירא יעקב את פני לבן, והנה איננו עמו כתמול שלשום".

יעקב אבינו עבד את לבן עשרים שנה, וכאשר מלאך נגלה אליו ומורה לו לשוב לארץ מולדתו, הוא קם ויוצא לדרכו. אך מסע ההשפלות של לבן, טרם תם, הוא רץ אחריו כגנב ובא אליו בטענות: "מה עשית, ותגנוב את לבבי, ותנהג את בנותי כשבויות חרב".

האם נהג יעקב ביזיון בבנות לבן? והרי לבן עצמו נהג ביזיון בבנותיו וכעדותן של רחל ולאה: "העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו, הלא נכריות נחשבנו לו, כי מכרנו, ויאכל גם אכול את כספנו".

בתום החיפוש אחר תרפיו, טוען לבן: "הבנות בנותי, הבנים בני, והצאן צאני, וכל אשר אתה רואה לי הוא". היש שקר גדול מזה? וכי הבנות בנותיו, הרי יעקב עבד עבורן ארבע עשרה שנה. וכי הצאן צאנו? והרי היה ביניהם הסכם, זאת מלבד העובדה שכל הברכה ששרתה בבית לבן היתה בזכות יעקב, וכעדות לבן: "נחשתי, ויברכני ה' בגללך" (ל', כ"ז).

למרות הכל, יעקב נענה להצעתו החדשה של לבן: "ועתה לכה ונכרתה ברית" (ל"א, מ"ד).

שוב לבן מתעתע ביעקב, כאילו אי אפשר לסמוך על יושרו: "המצפה אשר אמר יצף ה' ביני ובינך כי נסתר איש מרעהו. אם תענה את בנותי ואם תקח נשים על בנותי, אין איש עמנו, ראה אלוקים עד ביני ובינך" (שם מ"ט-נ'). כמה קשה היא התחושה שחושדים בו שיענה את נשותיו!

אבל יעקב מעדיף להתעלם ולשתוק, ולתת לאמת לנצח.

משום שמה אכפת לו המילים של לבן, את מי מעניינת ההצגה של לבן הרמאי, כאילו הוא הצדיק ויעקב הרשע. השורה התחתונה - הרי ברורה. לבן לא הרויח ברמאותו. ויעקב, תמים הדרך - הגיע לחרון בודד וחסר כל, והנה הוא יוצא עם משפחה מפוארת, נכסים לרוב, ושם טוב שהולך לפניו...

תובנה !

היושר ניצח! יעקב יצא ישר, ולא פראייר. הוא הרוויח בשפע, כסף נקי וטהור. זוהי דרכם של ישרי הדרך. מתנהגים באמת וביושר, לא מרמים, אך לא מאפשרים לנצל אותם.

יעקב אבינו הפך להיות סמל היושר בעבודה, כך אומר הרמב"ם (שכירות יג ז): "כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו, כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה, אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן, שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה. וכן חייב לעבוד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר 'כי בכל כחי עבדתי את אביכן', לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר 'ויפרץ האיש מאד מאד'".

הפעלה | באולינג

משפט פתיחה:

אין כמו משחק הבאולינג להמחיש על מידת היושר שאדם צריך לשאוף אליה, וכשיוצרים זאת לבד - על אחת כמה וכמה!

הסבר כללי:

משחק באולינג בהכנה עצמית, ממלאים בקבוקים ריקים במים ומסדרים כבאולינג, ומתחרים בזריקת כדור - מי יצליח להפיל כמה שיותר.

חומרים נדרשים:

- 10 בקבוקי 1.5 ליטר, ריקים, שווים בגודל וצורה.
- מגרש ישר ללא מהמורות, מרוצף או מזופת.
- ברז מים בסמוך.
- כדור.
- מקלות של מטאטא, או דבק ניה, כדי לסמן מסלול.

הסבר מפורט בשלבים:

1. ממלאים את הבקבוקים עד לחצי - לבדוק היטב שהם מלאים בדיוק באותו גובה. רצוי לסמן עם סרגל.
2. מעמידים את הבקבוקים בצורת משולש: בשורה ראשונה בקבוק אחד, בשורה שניה 2, בשלישית 3 וברביעית 4.
3. אם קשה עם 10 בקבוקים, ניתן להסתפק ב-6, ולהוריד את השורה האחרונה של 4 הבקבוקים.
4. בעזרת המקלות (או הדבק) מסמנים מסלול ישר מול הבקבוקים, ומחזקים אותם למקומם עם אבנים או חפצים.
5. אורך המסלול יהיה לפי רמת החניכים, מרחק של כ-2 או 3 מטרים.
6. מסתדרים בתור, כל אחד בתורו מנסה להפיל כמה שיותר בקבוקים באמצעות זריקת כדור אחת. כל בקבוק שנפל, מזכה בנקודה.

7. כדאי לרשום כמה בקבוקים הפיל כל אחד.
8. מי שהפיל את כל הבקבוקים זוכה בתור נוסף.
9. כך משחקים 3 או 4 סיבובים.
10. מנצח: מי שסיים עם הכי הרבה נקודות.

תובנה:

כולנו מנסים לזרוק את הכדור ישר, לפגוע בראש הפירמידה. כך גם בחיים - כמה שיותר 'ישרות' ככה יותר נצליח!

חותמו של הקב"ה - 'אמת'

במערך היום נתמקד בשכר העצום שמקבל משמים מי שמתנהג בישרות, ובנוסף הצלחתו הטבעית בחיים, בכך שהחברה מעריכה אותו כאדם ישר שכדאי להתקרב אליו. "אשרי תמימי דרך", אומר דוד המלך בתהלים. כמו פסוק זה, עוד פסוקים רבים ומקורות חשובים מלמדים אותנו על שכרו של ישר הדרך.

הבה נצא למסע בעקבות שכרה והצלחתה של מידת הישר.

שאלות לדיון

1. האם היושר חשוב כמו מצוה בתורה?
2. מדוע אנו כבני תורה אמורי להיות ישרים במיוחד?

תשובה

מידת היושר היא הבסיס לכל התורה והמצוות.

מאות שנים לפני קבלת התורה, עוד טרם שנצטוונו על "לא תגזול", לפני ששמענו "מדבר שקר תרחק", או "לא תרצח", כבר נבחר אברהם אבינו על ידי הקב"ה להיות מי שיעמיד את האומה הנבחרת מכל אנשי העולם. הקב"ה כורת ברית איתו לזרעו אחריו, להיות להם לנצח נצחים אלוקים קרוב שומע ומושיע, ולהעניק להם את הארץ.

וכל זאת, בזכות מה? התורה מגלה לנו:

"וְאַבְרָהָם הָיָה יְהוָה לְגוֹי גָדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרַכְנוּ בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: כִּי יִדְעֹתֶיךָ, לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצְאָה אֶת בְּנֵיךָ וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, וְשָׁמְרוּ דְרָכֶיךָ הַלְעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. לְמַעַן הָבִיא ה' עַל אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו" (בראשית יח יח).

הרי שהצדקה והמשפט בהם נהג אברהם וחינך את זרעו, הם הבסיס לכל העמדת עם ישראל בעולם. צדקה מלשון צדק, ומשפט של יושר והגינות, ללא גזל ושק, הם היסוד שלנו כעם!

גם אחרי קבלת התורה, היושר והצדק נותרו הבסיס לחיי יהודי כשר, ההולך בדרכי הקב"ה. מידת היושר, חשובה יותר מהחכמה! כך מוכיח אותנו הנביא ירמיהו (ט, כב):

"כֹּה אָמַר ה', אֵל יְתְהַלֵּל חֶכֶם בְּחֻמָּתוֹ, וְאֵל יְתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ, אֵל יְתְהַלֵּל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ: כִּי אִם בְּזֹאת יְתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל - הַשֶּׁכֶל וַיִּדַע אוֹתִי, כִּי אֲנִי ה' עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְצְדָקָה בְּאֶרֶץ, כִּי בְּאֵלֶּה חִפְצֹתַי נְאֻם ה'."

הנהוג במידת האמת, מקיים מצוות עשה של "והלכת בדרכיו", ואחת ממידידות הקב"ה כידוע היא אמת: "ה' קל רחום וחנון, אך אפים ורב חסד ואמת". במסכת שבת (נה, ב) "אמר רבי חנינא: חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת" כלומר הקב"ה מחתים שמו על בני ישראל על ידי מידת האמת.

על כן, **השכר משמים על מידת האמת**, היושר והצדק, רב הוא עד למאוד. הקב"ה נתן לאברהם מתנות היסטוריות עצומות על כך שפרסם וייסד את היושר והצדק, ואף אנו זכאים להמשיך בכך - לדבוק ביושר ובצדק, ולקבל שכר עצום מהקב"ה.

השכר על היושר מגיע גם באופן טבעי, בנוסף לשכר השמיימי.

כיצד? אדם ישר הוא אדם ערכי ונחמד, כיף להיות בחברתו, ותמיד-תמיד אפשר לסמוך עליו. הישר לא יספר סוד, ולא ישקר את חבריו, אפשר לדעת שהוא יהיה נאמן ויעמוד במילתו. מי לא רוצה חבר כזה? מי יעז להכשיל חבר נאמן שכזה, או ינסה לפגוע בו? הישר מצליח בחברה, מצליח יותר בלימודים - על ידי עזרת מוריו וחבריו שמעריכים את דרכו, הוא לא עסוק ב'תחמנות' וקנאה אלא חדור מטרה לעשות את המוטל עליו בלי 'חכמות', ולכן מצליח.

שכר האמת והיושר:

טובה באה לעולם: בילקוט תהילים (מזמור פ"ה) על הפסוק: "אמת מארץ תצמח", מבואר: "בזמן שיש אמת בארץ, הקב"ה עושה צדקה עם הבריות ומציל אותם מפורענויות, וטובה באה לעולם". וכן כתב רש"י בתהילים (פה, יא) "חסד ואמת - כשיהיו ישראל דוברי אמת יפגוש בהם משמים חסד".

ניצול ממוות: כל הזהיר במידת האמת, מציל את נפשו ונפש בניו ובנותיו מן המיתה. כך כותב ה"חפץ חיים" בספרו "שפת תמים", ע"פ הגמרא בסנהדרין, באמרו: "כל הזהיר בשלמות במידת האמת, הוא מתדבק בחייו לאלוקים חיים שהוא מקור האמת, ולא יוכל מלאך המוות לשלוט בו. ורק כאשר הוא זקן ושבע ימים, מוכרח הוא למות בעטיו של נחש".

הישר - גוזר גזירה והקב"ה מקיימה! רבי יהודה החסיד כותב ב'ספר חסידים' (מו): "כל הדובר אמת ואינו דובר שקר אף להעלותו על לבו, כל דבריו מתקיימים וגוזר גזירה מלמטה והקב"ה מקיימה מלמעלה, ועל זה נאמר (איוב כב, חח) 'ותגזור אומר ויקם לך'".

מי לא רוצה לזכות בכל זה?

הקבץ סיפורים | ישרת על גדולי ישראל

1. החפץ חיים והסבון

בדרשות 'משמר הלוי', הביא ששמע מאיש אחד בפתח תקוה, שהיה בשעת המעשה:

ביום ששי אחר הצהריים, ה'חפץ חיים' הלך למקווה, והוא ראה שם יהודי שכבר עומד במצב הכן להתרחץ, אך הוא מסתכל בשקית ומגלה שאין שם סבון.

'העיקר חסר מן הספר'... הוא הלך למקווה להתרחץ, ואת הסבון שכח בבית. הוא ראה שמונח שם על הספסל חתיכת סבון שחבר שלו הניח, הוא לקח אותה, והתכוון להתרחץ.

אמר לו ה'חפץ חיים': "טייערע ברודערקע! [אח יקר!] אתה צריך לדעת, הרי בשביל מה אתה לוקח את הסבון? בשביל להתרחץ ולהיות נקי? בסבון הזה [השייך לאדם אחר, ללא נטילת רשות] כשמתרחצים בו נהיים יותר מלוכלכים ממה שנכנסו למקווה!"...

2. המהרי"ל דיסקין מסרב להביע בפני עורך דינו

המהרי"ל דיסקין זצ"ל עמד פעם למשפט ברוסיה בגין "עבירה" נגד המלכות. גייסו עבורו עורך דין, אך הגאון רבי יהושע לייב הפך את פניו ממנו, ולא רצה להביט בו.

"התורה אוסרת עלינו להביט בפניו של אדם רשע", אמר המהרי"ל לעורך הדין את האמת. "כל עוד לא ישוב כבודו בתשובה, לא אוכל להביט בו". הלך העורך דין לבית המשפט, וסיפר לשופטים דברים כהווייתם, תוך שהוא מתאר בפניהם את האמת המפעפעת בליבו של הנידון. השופטים, בראותם את התנהגותו של הגאון שדבק באמת ולא מנסה לחפות עליה, שחררוהו מיידית באומרים: "אדם שמתנהג בצורה זו, לא יתכן שימרוד".

[כמובן, שאנו לא נאמר כך אנחנו בפני כל אדם רשע, ודאי המהרי"ל ידע שזו הדרך הנכונה להוכיח עורך דין זה. אך ניקח מכאן מוסר השכל על הצלחת הישר והאמת...]

3. זהירות של המשגיח רבי אליהו לופיאן

הרה"צ רבי אליהו לופיאן, הלך פעם לקידוש של בר מצוה אחרי התפילה, ונשתהה שם עד סוף הקידוש, והיה לפלא: מה יושב הרב כל כך הרבה זמן? לבסוף, כשכולם הלכו, ביקש שאמו של ילד הבר מצוה תבוא, שרוצה לברכה. אמר לה: "אני צריך לבקש מכם מחילה, כי בשעה שעשיתי קידוש ידי רעדו,

ונשפך היין על המפה", והוסיף לה: "בהזדמנות זו, אני מבקש מחילה בשם כל האורחים, הרי המפה היתה כל כך נקייה ומסודרת כשבאנו לקידוש, ואח"כ כל אחד לקח המאכלים וטינף את המפה ללא צורך, שהרי לא היו צריכים אלא לקחת המאכל ולא ללכלך המפה, בהזדמנות זו שאתם מוחלים לי, תמחלו גם לכל המשתתפים..."

4. הרב שטיינמן לא מוכן לשקר, גם במחיר 2 מיליון דולר!

מתוך ספר 'מתוק האור' - 'פניני הגראי"ל', מאת הרב שלמה לוינשטיין:

מעשה בגביר אמריקאי שתרם שני מיליון דולר לארגון פלוני. ביום מן הימים ערך הגביר חתונה לבנו, ורבני הארגון, אשר ביקשו לכבדו, כתבו לו מכתב הוקרה וברכה. אחד מהם אף העלה רעיון לצרף לחתימותיהם של הרבנים גם את חתימתו של רבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, ונציגי הארגון באו לרבינו לבקשו שיעשה זאת. רבינו נענה לבקשתם וחתם.

ראו הנציגים כי טוב, והחליטו על רעיון חדש - שרבינו יכתוב את המכתב כולו בכתב ידו. לדבריהם, באופן הזה יתכבד הגביר במיוחד. רבינו היה נכון גם לכך. אם יועיל העניין במשהו לארגון החשוב, גם טרחה זו ישרה בעיניו.

הוא ישב והעתיק, עד שהגיע למשפט שבו נכתב: "וכידוע, מי שדואג לילדים של הקב"ה, הקב"ה דואג לילדים שלו". בשלב זה עצר רבינו את הכתיבה והעיר: "משפט כזה איני כותב".

תהו הנציגים, מה פסול יש במשפט הזה? הלוא הרב מבריסק אמר אותו, וידוע הוא על פי דברי חז"ל שאמר הקב"ה "אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך"?

אמר להם רבינו: "זהו משפט של שקר וחנופה! כל חיי אני מנסה להתרחק משקר וחנופה, וכעת אתם רוצים להכשילני בזה?".

כעת התגברה תמיהתם: "יהודי נותן שני מיליון דולר, ולכתוב עליו שהוא דואג לילדים של הקב"ה זה שקר וחנופה?".

ראה רבינו שאינם יורדים לסוף דעתו והסביר: "כמה מדברים שיהודי זה הרוויח השנה?".

"70 מיליון דולר", השיבו הנציגים.

"מה עושה אדם עם 70 מיליון דולר?", תמה רבינו, והמשיך: "הוא תרם שני

מיליון לארגון פלוני, חצי מיליון לישיבה פלונית, ועוד רבע מיליון למוסד פלוני. בסך הכל הגיעו תרומותיו לסכום גדול של שלושה מיליון. יפה, אבל נשארו לו עדיין 67 מיליון דולר. מה הוא אמור לעשות בהם?! לאדם רגיל באמת אין מה לעשות עם סכום כזה, אבל לילדים של הקב"ה יש הרבה דברים טובים שהיו יכולים להיעשות ב־ 67 מיליון דולר...

"אילו היה אותו גביר משאיר אצלו שלושה מיליון ונותן לילדים של הקב"ה את כל השאר, יכולים היינו לכתוב עליו שהוא 'דואג לילדים של הקב"ה', אך כל עוד עשה ההיפך, אין הדברים הללו אלא חנופה ושקר..."

הפעלה | חותמת הסניף!

משפט פתיחה:

חותמו של הקב"ה - אמת, חותמו של הסניף - מהו?...

הסבר כללי:

מכינים כרזה ענקית וכותבים עליה את הסיסמה של הסניף (הגיע הזמן שתהיה לנו כזו!) - על ידי החתמת כפות הידיים עם צבע.

חומרים נדרשים:

- פלקט ענק או כמה דפי A4 מחוברים.
- לורד שחור עבה.
- צלחות חד"פ גדולות.
- צבעי אקריליק או גואש.
- הרבה סבון לשטוף ידיים אחר כך.
- רצוי סיגרים למניעת לכלוך בלתי הפיך.

הסבר מפורט בשלבים:

1. חושבים יחד על הסיסמא של הסניף אותה נרצה להכריז לפני כולם.
2. הסיסמא הנבחרת - מזכה את המנסח בפרס שווה.
3. כעת כל הסניף מתחילים במלאכת כתיבת הסיסמא על שלט.
4. כותבים בעזרת העיפרון את הסיסמא על השלט. מחזקים את הטקסט עם לורד שחור.
5. מכינים צבעים בצלחות.
6. כל אחד בתורו טובל 2 ידיים בצלחת הצבע ו'חותם' איתם את צורת כף היד על המילים הכתובות, כך שבסופו של דבר - המילים יהיו ממולאות בחותמות של כפות הידיים.
7. לבחירה - אפשר צבע אחיד לכל המשפט, ואפשר כל מילה/אות צבע אחר.
8. מניחים את הכרזה לייבוש - ולאחמ"כ תולים במקום בולט למשך כל החודש.

שווה להיות ישר

איך באמת מרוויחים ממידת היושר?

איך זה פועל?

מה, החברים יראו שאני ישר, ופתאום הכל יתחיל להסתדר?
בואו נצעד בעקבות פלאי היושר, ונבין מה באמת התועלת
המדהימה של היושר, לחיים שלנו.
נבין איך ולמה, אדם ישר = אדם מצליח.

שאלה לדיון

מדוע מי שישר ודובר אמת, מצליח בחיים?

תשובה

מי שמרגיל עצמו לדבר אמת, ופועל בישרות, לא רק שזוכה לשכר גדול בשמיים, וזוכה לקדש שם שמים, אלא גם מצליח מאוד בחיים.

מדוע? משתי סיבות:

הסיבה הראשונה - מי שישה, אנשים מתחברים אליו, כיף להיות בחברתו, כולם יודעים שאפשר לסמוך עליו. כי הישר לא יספר סוד, ולא ישקר שעשה אם לא עשה וכן הלאה.

הסיבה השנייה - אדם ישר יודע להבחין היטב בין אמת לשקר, וקשה לרמותו, כמו שהרה"ק רבי נחמן מברסלב זצ"ל היה אומר: מי שחי כל חייו עם מצפן פנימי, ויודע מהי אמת ומהו שקר, ופועל על פי זה - אותו לא ניתן לרמות אף פעם, והוא יצליח בחיים יותר מכל אחד אחר!

רבי נחמן הביא משל:

סוחר יין גדול הוביל פעם בדרכים יין הונגרי משובח. בהיותם בדרך ביקשו המשרת והעגלון: "הלוא אנו סובלים כאן את צער הדרך הקשה, תן לנו לטעום מעט". הסכים הסוחר ונתן להם לטעום מעט מן היין המשובח.

חלף זמן רב ואותו המשרת הצטרף לחבורת שותי יין בעיר קטנה. השותים שיבחו מאוד את היין ששתו, ואמרו עליו שהוא "יין הונגרי אמיתי" [יין איכותי]. ביקש המשרת לטעום מן היין, ולאחר שטעם אמר: "האמינו לי, אין זה יין הונגרי!"

גערו בו האנשים ודחפו אותו, אבל הוא התעקש ואמר: "אני הייתי אצל הסוחר הגדול, אני טעמתי את היין ההונגרי ואני יודע היטב כי יין זה אינו יין הונגרי כלל".

רבי נחמן עצמו הסביר את המשל שסיפר, כשהוא מזכיר את המדרש לפיו בזמן הגאולה העתידית יינתן לשתיה יין מיוחד הקרוי "יין המשומר" (ברכות לד, ב). וכך הסביר ר' נחמן: "לעתיד, כשיבוא משיח, אז יידעו כשיינתנו יין המשומר. אזי לאחרים יוכלו להטעות [אותם] וייתנו להם יין וואליחשין [יין רומני], או סטראוויצטיר [סוג אחר של יין זול], ויאמרו להם שהוא יין טוב המשומר. אבל אותנו לא יוכלו להטעות, כי

אנחנו טעמנו את היין הטוב".

האדם הישר יודע מהו יושר אמיתי. לא ניתן לפתות אותו בשטויות, בחיקויים זולים של טוב בעולם הזה. הוא מחפש הצלחה אמיתית, התקדמות נאותה בחיים, רווח נקי. הוא לא מתרגש מעטיפות מרשימות, לא מתלהם מפרסומת מושקעת. הוא משקיע ביופי הפנימי, מסתכל במה שבתוך הקנקן, ולכן מצליח...

העולם שלנו מפוצץ בפיתויי סרק. חברות ענק משקיעות הון כדי לגרום להוציא כסף מהכיס, לבצע רכישות שאין לנו צורך בהן, לבזבז הכל על כלום. איך הן עובדות? בשיטות שונות ומשונות שפועלות עלינו שלא ביושר, אלא בהתחכמות גורמת לנו לחשוב שהרכישה הזו - היא הדבר הטוב ביותר בשבילי!

אדם ישר והגון, שרגיל להתעסק באמת ולא בשטויות מסביב, מבחין ומפריד בין טוב לרע, בין אמת לשקר, בין מציאות לדמיון. הוא יודע לקנות מה שהוא באמת צריך, לבחור מה שבאמת מתאים לו, ובס"ד - להצליח!

סיפור | עושר השאור לבעליו

מאת חיים ולדה, מתוך 'אנשים מספרים על עצמם':

בתוך ים המחלוקות והמריבות שאנו עדים להן, הסיפור שאני הולך לספר לך הוא כמו שושנה בשדה קוצים, כמו מים קרים על נפש עייפה, וכמו כל פתגם שתמצא לנכון לכתוב.

תחילה אספר לך על מקצועי.

הפרנסה שלי היא בתחום החשמל, אבל קשה להגדיר אותי רק כחשמלאי:

אני עובד בכל דבר שקשור בחשמל, וזה אומר שמעבר לתיקונים קצרים והעברת קווי תאורה, שקעים ומתגים ותיקון כל מכשירי החשמל, אני מעין 'בנק' של חלפים למקוררים, למכונות כביסה, למדיחים ולמייבשי כביסה.

כשאתה רואה מכונת כביסה זרוקה בשטח, אינך מעיף מבט לעברה, אבל בשבילי היא אוסף של עשרות חלקים פוטנציאליים, מגומיות ועד תוף, מנוע, ברגים, דלתות, צינורות וכדומה.

כשאני רואה מכשיר חשמלי, הדבר הראשון שאני עושה הוא קודם כל להעמיס אותו על הרכב שלי, ואין זה משנה אם אני בדרך לחתונה או בחזור מאסיפת

הורים. עם כל הכבוד, זו הפרנסה, ומכשיר חשמלי - ממגהץ ועד מקרר תעשייתי - הוא בפירוש מקור פרנסה.

אני מעמיס, מביא למחסן ובודק. אם הוא ניתן לתיקון, אתה יכול להרוויח עליו אלף שקל ויותר, ואם הוא לא ראוי לתיקון - אתה מתחיל לפרק אותו עד שלא נשאר ממנו זכר, ואז ייתכן שתרוויח עליו עוד יותר כסף, כי בחודש הבא יהיה מישהו שירצה גומייה; השני - דלת; השלישי - צינור; הרביעי - תוף, וכל אחד ישלם לך בין 200 ל-400 שקלים. כך אנחנו מתפרנסים.

כשאני אומר 'מתפרנסים', הכוונה לי ולשותף שלי. אנחנו שותפים זה עשרים שנה. שנינו לומדים במשך היום. הוא בבוקר, אני בערב. אני עובד מהבוקר, ומהצהריים אנחנו עובדים בשותפות. יש עבודות שאנחנו עושים יחד ויש עבודות שמבצעים לחוד. אנחנו מתחלקים בכל, וברוך ד' יש פרנסה טובה.

באחד הימים הוא מתקשר אליי בשעה 14:00 בצהריים ואומר לי: "תגיע אליי מהר לכתובת זו וזו".

אני שואל אותו: "קרה משהו?"

"תבוא ותראה", הוא עונה.

"האם זה סובל דיחוי?"

והוא אומר: "הכי לא סובל דיחוי שאפשר".

אני כבר מדמיינ מה יכול להיות שהוא מצא, אולי תנור חדש ששווה 2000 שקל - כי יש אנשים, שמשום מה זורקים במקום לנקות... או אפילו מקרר תעשייתי ששווה 5000 שקל.

כשאני מגיע למקום, אני רואה אותו נשען על מייבש כביסה חלוד וישן עם דלת לפני נשירה. מבט מקצועי של מספר שניות מביא אותי למסקנה, שאם אנחנו מוציאים מהחורבה הזו 30 שקלים - אנחנו ברי מזל.

"בשביל הגיגית הזו הבאת אותי לכאן?" אני שואל אותו.

ואז אני מבחין שהוא מזיע כולו. "מה קרה?" אני שואל.

"בוא נעמיס את הדבר הזה על הרכב שלך ואז נדבר".

העמסנו ונסענו לכיוון המחסן. שם הורדנו את הגרוטאה, ורק לאחר שהגיף את הדלתות, הוא מתכופף, מגשש בידי וואז מוציא...

קופסה של קפה עלית.

"איזה יופי", אני אומר לו, "הרווחנו 49.90 שקל. שלושים חלקי חילוף, עשרים הקפה".

"תפתח את הקופסה ותראה שמדובר בקצת יותר", הוא אומר.

אני פותח את הקופסא ומגלה שהיא גדושה בשטרות מגולגלים של 200 שקל.

"זה היה בתוך המכונה, מחוץ לתוף", הוא אומר לי.

אנחנו מרוקנים את קופסת הקפה. מעולם לא חלמתי כמה כסף יכול להיכנס בתוך קופסת קפה קטנה. עשרים ושש חבילות, בכל אחת עשרה שטרות אדומים [הצבע של שטרות ה-200 באותם ימים] מגולגלים היטב ומלופפים בגומיות. סך הכל 52,000 שקלים היו שם.

"מה עושים?" אני שואל אותו.

"צריך לברר מי השליך את המייבש", הוא אומר.

התחלנו לברר. תלינו פתקים בכל הבניינים הסמוכים וביררנו מי השליך מייבש כביסה ישן. כתבנו שיש בתוכו אבידה, אך לא ציינו איזו. היו די סימנים שידועים רק לנו, כך שלא פחדנו שמישהו יטען במרמה כי המייבש שייך לו.

לאחר שלושה ימים התקשרה אליי תושבת המקום ואמרה כי היא השליכה את המייבש, אך לא ידוע לה על משהו שהלך לאיבוד.

שאלתי אותה: "קנית את המייבש בחנות?"

היא אמרה: "לא, קניתי אותו רק לפני חצי שנה בגרושים, מאיזה חשמלאי שעוסק בחלפים, אך הסתבר שזה בדיוק מה שזה היה שווה: גרושים".

"תוכלי להיזכר מי החשמלאי?" שאלתי. הבנתי שהיא לא שמה לב לאוצר. למה שתשים לב... הוא היה מוסתר בחלק הפנימי של המכונה, מקום שלא נגיש בשימוש ביתי רגיל.

"כן", אמרה וציינה את שמו.

הכרנו אותו. הבראנז'ה הזו די מצומצמת וקיימת בה תחרות מחד ואחוות אנשי מקצוע מאידך. הוא יכול להתקשר אליי: "יש עליך איזו גומייה?" ואני אליו: "יש לך דלת של הדגם הישן של אלקטרה?" דברים כאלה.

התקשרתי אליו. "האם מכרת מייבש לגברת הזו והזו?" אני שואל אותו.

הוא מיד מתחיל במגננה: "שתעזוב אותי. מכרתי לה במאה שקל, אמרתי לה שזה בלי אחריות. הוא עבד חצי שנה. כלומר ארבעה חודשים יותר ממה שחשבת".

"עוזב", אמרתי לו. "אין לה שום טענות. אני רק רוצה לברר ממך רכשת אותו".
"מה העניין?" שאל.

"סתם, צריך לדעת. יודע או לא?"

"ממש לא", הוא אומר, "מצאתי אותו באיזה מגרש פתוח בצפון. נסעתי עם הילדים לטיול. במקום ליהנות הם היו צריכים לסחוב אותי את הגרוטאה ולפנות לה מקום בחזור... הוא לא עוזב אותי, המייבש הזה, אפילו שנה אחרי. מה הסיפור כעת?"

"טוב, אם אתה אומר שלא נתת לה אחריות, אז אסביר לה", שיניתי נושא וסיימתי את השיחה.

מכאן פנינו למורה הוראה.

היה ברור שהאישה לא הניחה את הכסף, כך גם החשמלאי, אך עדיין היה לנו חשש שאולי האבידה שייכת מצד הדין לאחד מהם.

הרב אמר כי מאחר שהכסף לא היה שייך להם, ומדרך תשובתם עולה כי הם אפילו לא ידעו על קיומו, הם לא זכו בכסף ואין להם כל שייכות אליו.

שאלנו מה אנחנו צריכים לעשות עוד, והוא ענה כי מצד הדין לכאורה יש כאן "ייאוש" ומותר לנו להשתמש בכסף, בתנאי שאם באחרית הימים יתברר שהבעלים לא התייאשו, כיוון שהיה לכסף סימן, אנו נצטרך להשיב את הכסף. יצאנו מהרב. אמרתי לשותפי: "אני כל כך שמח בשבילך. בטח יהיה לך מה לעשות עם 52,000 השקלים".

הוא אומר לי: "התכוונת 26,000".

אמרתי לו: "למה 26? ספרנו ביחד. זה היה 52".

"נכון" הוא אמר. "באמת היה שם 52,000, אבל מה לעשות, אנחנו שותפים. אני מצאתי סכום ואני צריך להתחלק אִתך".

עצרתי. הסתכלתי עליו לראות שהוא אינו צוחק, אך לי זמן להבין שהוא התכוון לכל מילה.

"תגיד, אתה בסדר?" אמרתי. "אולי אני אהיה שותף גם אם תזכה בלוטו?"
 "לא", אמה, "הלוטו אינו קשור אליך, אבל המייבש קשור ועוד איך. זה חלק
 מהעסק שלנו".

התחלנו להתווכח עד שזה הגיע לטונים גבוהים, אבל הוא לא ויתר: "אתה
 תיקח את 26,000 השקלים, ולא פרוטה אחת פחות".

בשלב מסוים הוא פשוט הניח מחצית מהסכום על גדר אבנים, עלה על
 האופנוע והשאיר אותי עם הכסף.

הלכתי הביתה והחלטתי שאת הכסף הזה אני שומר.

יום לאחר מכן מישהו ביקש ממני הלוואה. הבאתי לו את הסכום וידעתי
 שהכסף נמצא בידיים בטוחות.

כך חלפו שנתיים, הכסף הוחזר והולווה מספר פעמים, ואז התארסה בתו של
 שותפי.

החתן היה בן תורה וידעתי ששותפי התחייב לסכום לא קטן.

כשלושה שבועות לפני החתונה באתי יחד עם רעייתי לביתו. אמרנו להם
 שאנחנו רוצים למסור להם את מתנתנו עוד לפני החתונה, כדי שיוכלו לעשות
 בה שימוש נאות בזמן הקריטי הזה.

ישבנו אִתָּם דקות אחדות ולאחר מכן חזרנו לביתנו.

עוד לא הגענו הביתה, וכבר צלצל הסלולארי שלי:

"מה זה צריך להיות?" שאל שותפי.

"שמרתי לך את הכסף ששייך לך", אמרתי לו. "האבידה הזו הייתה מלכתחילה
 שייכת לך ואני רק שמרתי אותה כפיקדון".

"אבל זה היה רק 26,000 שקלים, איך הסכום הזה צמח פתאום ל-80,000?"

"זה חשבון אחר", אמרתי לו. "הרי אתה מתחיל לעבוד מהצהריים ואני עובד
 עוד שעתיים בבוקר. מאז מציאת האבידה, קיבלתי על עצמי שכל עבודה
 שאעשה בבוקר, אפריש לך מחצית - כי אם אנחנו שותפים במציאת אבידות,
 אנחנו שותפים גם בשעות בהן אני עובד לבד! וזה סכום המחצית שהצטבר
 מהשעות האלה בשנתיים שחלפו".

*

זהו הסיפור. זה זמן רב שאנשים אומרים לי לשלוח לך אותו. לא רציתי לעשות זאת, כי חשתי שזו גאוה, אבל בתקופה האחרונה שהייתה מלאה במחלוקות, השתכנעתי שיהיה זה קידוש ה' לפרסם את הסיפור על ריב מסוג אחר של שני שותפים, ריב שוודאי יש בו כדי לתקן מריבות אחרות ובכל מקרה להוכיח שניתן גם אחרת.

הפעלה | אמת או שקר

משפט פתיחה:

הפעלה חינוכית, שתטמיע בנו את חשיבות אמירת האמת, ותתרגל אותנו בחשיפת שקרים.

הסבר כללי:

כל אחד רושם שני משפטים, אחד אמת ואחד שקר, על החניך התורן לגלות מהו האמת ומהו השקר.

חומרים נדרשים:

- 10 פתקים לכל משתתף
- כלי כתיבה לכל משתתף
- רשימת המשתתפים לצורך ניקוד

הסבר מפורט בשלבים:

1. בשלב ראשון - כל אחד רושם את שמו בראש כל פתק, ולאחר מכן רושם משפט אחד בכל פתק, ב-5 פתקים לרשום משפט אמיתי וב-5 פתקים לרשום משפט שקרי שקשה לזהותו.
2. לדוגמא:
משפט אמת: אני גר בבית בקומה שלישית.
משפט שקר: סבתא שלי גרה בהולנד.
3. לאחר מכן כל חניך עולה בתורו ומנסה לנחש פעמיים האם משפט שמוצג בפניו הוא אמת או שקר. עליו לנחש על שני משפטים שונים של שני חניכים.
4. לאחר שהוא אמר אם זה אמת או שקר - החניך שרשם זאת יגלה אם זה נכון, ולפי זה תירשם נקודה או תרד נקודה לחניך המנחש.
5. כך מנסים עוד כמה סבבים, עד שכל המשפטים מתגלים, ואז בודקים למי יש יותר נקודות.
6. המנצחים: שלושת המקומות הראשונים, עם הכי הרבה נקודות.

לפנים משורת הדין

האם מידת היושר היא ישרה כמו סרגל?
כאשר אנו הולכים ישר ולא נוטים לא לשמאל ולא לימין,
אנו עלולים להחמיץ מידה חשובה בחיים. והיא: "לפנים
משורת הדין".

אז בואו נלמד ונדע, מתי עלינו לוותר על הצדק המדויק,
לזנוח את הסרגל הישר כל כך, ודווקא לנטות הצידה
ולהתעקם לכיוון החבר. לצאת מהשורה...

לפנים משורת הדין!

שאלה לדיון

1. האם יש מקום בו יש מצווה מהתורה ללכת בצורה לא ישרה?
2. מה נרױיח אם נעשה לפניׁם משורת הדין?

תשובה

חז"ל מלמדים אותנו בכמה מקומות, על קיומה של מצוה מיוחדת, לנהוג "לפנים משורת הדין". כלומר, להתנהג כלפי אחרים בנדיבות, גם כאשר הדין והצדק אומרים שלא צריך לעשות כך.

יש את 'שורת הדין' - הצדק הברור והמוחלט, לפי החוקים והכללים. אבל לעיתים נדרש ללכת 'לפנים משורת הדין', לא להיצמד לצדק שלי, אלא ללכת לקראת חברי.

הגמרא במסכת בבא קמא (צט, ב) דורשת את הפסוק (שמות יח, כ) "והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון", וכך אומרת הגמרא: "תני רבי יוסף 'והודעת להם' זה בית חייהם, 'את הדרך' זו גמילות חסדים, 'ילכו' זו ביקור חולים, 'בה' זו קבורה, 'את המעשה' זה הדין, 'אשר יעשון' זו לפניׁם משורת הדין". וכן במסכת בבא מציעא דף קח ע"א, על הפסוק "ועשית הישר והטוב" (דברים ו, יח), וכן בדף פג ע"א על הפסוק במשלי (ב, כ) "למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמור" (וראה הסבר בתוספות בבא מציעא דף כד, ב, ד"ה לפניׁם. וכן בתוספות בבא קמא דף ק, א, ד"ה לפניׁם).

כלומר: לעצמי - ללכת ישר! לאחרים - לנהוג לפניׁם משורת הדין!

ויש לדעת כי החובה לעשות לפניׁם משורת הדין היא אינה 'הידור' בעלמא, אלא ישנה מצוה לנהוג לפניׁם משורת הדין. התורה לא רוצה שנגיד: "אם הדבר אינו מעיקר הדין, אני פטור". אלא שנוותר לזולת גם אם איננו מחוייבים על פי דין, שנוותר מעצמינו ונשפוט את זולתנו לכף זכות.

מדוע יש מצווה ללכת כביכול בצורה לא ישרה?

משום שיהודי אינו חי לעצמו, אלא לאחרים. תמיד צריך הוא לכוון את צעדיו על פי הסובבים אותו, החל מבני ביתו, שכניו, ידידיו, ואף מעגלים רחוקים יותר. תמיד עליו להתחשב ולסייע לאחרים. זוהי המתכונת בה ברא ה' את עולמו, כפי שכותב בעל

ה'מכתב מאליהו', שתכלית הבריאה היא שהאדם יהיה מסובב כל הזמן בחסדים: בבית עם ההורים, האחים, החברים, ועם כל הסובבים אותו, כפי שאומר דוד המלך בתהילים (כ"ג, ו'): "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי".

רבותינו הראשונים מבארים, כי החוקים והכללים של דיני ממונות, הם דברים נפוצים. אך יש מקרים רבים שאין עליהם דין מסויים, ובכל זאת טוב הלב האנושי, ההיגיון הפשוט מחייב לוותר בהם לזולת, להתחשב בו ולא לטעון "אין הלכה שמחייבת אותי, אני פטור".

התורה דורשת זאת מאיתנו: תהיו חכמים, תגדילו ראש', ותבינו כיצד עליכם לנהוג גם במקרה שהדין פוטר אתכם.

כך כתב הרמב"ן (דברים ו, יח):

"ועשית הישר והטוב - ...ולרבותינו בזה מדרש יפה, כי אמרו זו פשרה לפנים משורת הדין, והכוונה בזה כי מתחלה אמר שתשמור חקותי ועדותי אשר צוך, ועתה יאמר גם באשר לא ציווך תן דעתך לעשות הטוב והישר בעיניו, כי הוא אוהב הטוב והישר. וזה ענין גדול, לפי שאי אפשר ליזכור בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו ותקוני הישוב והמדינות כולם, אבל אחרי שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל... מפני שיבה תקום וכיוצא בהן, חזר לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין, וכגון מה שהזכירו בדינא דבר מצרא, ואפילו מה שאמרו פרקו נאה ודיבורו בנחת עם הבריות, עד שיקרא בכל ענין תם וישר".

ישנו דין המבואר בגמרא במסכת בבא מציעא (קח, א): 'דינא דבר מצרא', דהיינו: אדם שהקרקע שלו סמוכה לגדר של קרקע חברו, אם הוא מוכר את אדמתו, תינתן זכות הקדימה של הרכישה לשכן, המכונה 'בר מצרא'. וכי איזו הלכה מחייבת לעשות כך, מה, אני חייב משהו לשכן שלי? אין זאת אלא שהשכן ירוויח הרבה יותר מקניית הקרקע הסמוכה לשדהו, ואילו לאחרים לא תהיה בזה הנאה גדולה כמוהו, לכן עלי להבין זאת ולמכור דוקא לו!

ועל זה כתב המגיד משנה:

"וענין דין בן המצר הוא שתורתנו התמימה נתנה בתקון מדות האדם ובהנהגתו בעולם כללים... וכן אמרה 'ועשית הישר והטוב' והכוונה שיתנהג בהנהגה טובה וישרה עם בני אדם, ולא היה מן הראוי בכל זה לצוות פרטים, לפי שמצות התורה הם בכל עת ובכל זמן ובכל ענין, ובהכרח חייב לעשות כן, ומדות האדם והנהגתו מתחלפת לפי הזמן והאישים, והחכמים ז"ל כתבו קצת פרטים מועילים נופלים

תחת כללים אלו, ומהם שעשו אותם בדין גמור, ומהם לכתחילה ודרך חסידות". אמרו חז"ל (בבא מציעא ל, ב): "לא חרבה ירושלים, אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה". כלומר לא נהגו לפנים משורת הדין אלא כמו הדין בדיוק, וביאר החפץ חיים בספרו שמירת הלשון את דברי הגמרא (שער הזכירה, ב, ד"ה ואם מדתו) "שאם היו מעבירין על מידותיהן, היה הקב"ה מוחל להם גם כן, אבל הם העמידו דבריהם שלא לוותר כלום לחבריהם מכפי גדר הדין, לכן דקדק הקב"ה ג"כ אחריהם".

סיפור | השיצוץ האופלוא כלכות השבת אביזה

מתוך הספר "ותן חלקנו" להגר"י זילברשטיין שליט"א, פרשת שמות, מאת הרב משה מיכאל צורן.

מעשה מופלא התרחש בלובי של מלון תל-אביבי מפואר. שני סוחרים יראי שמים ביקשו לבצע עסקה גדולה ביניהם, ולאחר שהגיעו פחות או יותר אל עמק השווה, התכוננו לחתימה. כמקובל בעסקאות כגון אלה, מניח הלקוח חלק גדול מן הכסף על השלחן, כדי לרמוז למוכר שברגע שתיחתם העסקה, הוא יוכל לקחת את הכסף לכיסו. מדובר היה בסכום עתק של כסף.

והנה, בעיצומו של המשא-ומתן ביניהם, הודיעו במערכת הכריזה של המלון על חפץ חשוב שהתגלה במקום, וביקשו מכל האורחים להתפנות מיידית מחדרי המלון ומהלובי, ולצאת אל הרחוב הסמוך. גם שני הסוחרים שלנו קמו ממקומם, אלא שמרוב הבהלה שכח הקונה את חבילת השטרות שהניח על השולחן...

כעבור מחצית השעה נשמעה הודעה במערכת הכריזה, שאפשר לשוב אל בית המלון. השניים חוזרים אל המקום בו ישבו, ונדמהים להיווכח שהכסף נעלם כלא-היה. כל החיפושים שנערכו אחר חבילת השטרות, עלו בתוהו. גם המשטרה שהוזעקה כמובן למקום, לא הצליחה לאתר את הגנב ו/או הכסף. הפרשה התפרסמה באיזור המלון, ורבים באו לחפש את חבילת הכסף הענקית שהיתה על השולחן בלובי, אך לא עלתה בידם.

לאחר יום-יומיים הזדמן למקום יהודי חרדי נוסף, ששמעה של הפרשה העצובה הגיע גם לאוזניו. כאשר עבר בלובי, הבחין שאחד האגרטלים הגדולים שניצבו במקום, עומד עקום קמעה... הוא מתקרב אל אגרטל-הפרחים, ורואה לתדהמתו שטר-כסף מבצבץ מתחתיתו. לאחר שהביט אנה ואנה וראה כי אין

איש, הרים את האגרטה הכבד, ומצא את כל חבילת הכסף של הסוחר מונחת שם...

הלה לקח את החבילה, ובא לשאול רב ומורה הלכה האם הוא יכול לקחת את הכסף לעצמו, מפני שהבעלים כבר התייאשו ממנו לכאורה, או לא. הרב ההוא פסק להיתר, אבל המוצא העיד שלא יכול היה לישון בלילה, כיוון שאחרי הכל מדובר בסכום כסף גדול מאוד, שאינו מתגלגל מדי יום גם אצל סוחרים גדולים, וגם לא בעסקאות גדולות, והרגיש שאין הוא יכול לקחתו לעצמו.

(מצד הדין, יש כאן ייאוש בעלים, כיוון שבלובי המלון יש עובדים זרים רבים, ואף אם היו שם רק קצת גויים, הרי השיטה מקובצת בבבא מציעא דף כ"ד מביא חידוש בשם הר"י שלמרות שרובו של הנוף האנושי השולט בבתי כנסיות הוא של יהודים, אבל כיוון שכאשר הולכים היהודים נכנסים גויים לנקות את בית המדרש, זה כבר נקרא 'רוב גויים', כי הגויים נמצאים שם מרבית שעות היממה. ובשעה שהוציאו את הקהל מהמלון, בשל החפץ החשוד, נשאר שם רק העובדים הזרים, שהם אלו שאכן גנבו את צרור הכסף והניחוהו תחת האגרטה).

האיש קם בבוקר, בירר את שמו וכתובתו המדויקת של הקונה הנ"ל, והזמינו לביתו. בבואו בישר לו שהצליח למצוא את האבדה הגדולה, והניח את כל הכסף על השולחן... והנה, הוא היה בטוח שהקונה ישמח ויודה לו על כך במאוד מאוד. מה גדלה הפתעתו כאשר האיש אמר לו שכיוון שהוא כבר התייאש מן הכסף, הוא אינו מוכן לקחת את האבדה... "הכסף שייך לך, והנך יכול לעשות בו מה שאתה רוצה".

אם למדנו עד היום על סוגיית 'שניים או חזין בטלית', זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, הרי שבנידונו היתה המציאות שונה במקצת, כאשר כל אחד טען 'כולה שלך'...

סופו של הסיפור עדיין לא הגיע. בתוך כדי השיחה העלה בעל הבית, מוצא-האבדה, רעיון מקורי: 'יש לך בן? - שאל את הלקוח ששכח את הכסף על השולחן בלובי. כן, והוא ממתין לי ברכב למטה', השיב. 'ולי יש בת; אולי אתה מעוניין להפגיש אותם?' - שאל המוצא.

בתוך מחצית השעה אורגנה פגישה, ולאחריה כמה פגישות נוספות, ו... נשברה צלחת. הכסף היה שייך עתה לשתי המשפחות שהשתמשו בו לצרכי הנישואין. (ממש כסיפורו של אלכסנדר מוקדון שהלך למלך קציא, המובא במדרש רבה, בראשית, פרשה ל"ג פסקה א').

הפעלה | לפנים משורת הדין

משפט פתיחה:

לפנים משורת הדין - לא נתחיל עם משפט פתיחה...

הסבר כללי:

הצגות של סיטואציות שונות על הנהגת לפנים משורת הדין.

חומרים נדרשים:

- נספח סיטואציות [מצורף].
- אביזרי לבוש מזדמנים [לא חובה].

הסבר מפורט בשלבים:

1. מתחלקים ל-2 קבוצות שוות.
2. כל קבוצה בוחרת 3 סיטואציות של 'לפנים משורת הדין' להצגה. דוגמאות בנספח.
3. לאחר מכן תהיה הצגה נוספת בה שתי הקבוצות יציגו את אותה הצגה, ויתחרו מי הציג הכי טוב.
4. בוחרים צוות שפיטה, שיעניק נקודות לפי איכות ההצגה ועוצמת המסר של 'לפנים משורת הדין'.

נספח | סיטואציות להצגה

להלן מספר דוגמאות שהוזכרו בגמרא לגבי לפנים משורת הדין:

1. זקן תלמיד חכם, מוצא אבידה - טורח שלא לפי כבודו ומשיב אותה לבעליה [ע"פ הגמרא בבא מציעא כד, ב].
2. וכן מצא אבידה במקום שרובם עכו"ם ובכל זאת מפרסם מי איבד את האבידה [ע"פ הגמרא שם].
3. זקן תלמיד חכם, פוגש אדם שחמורו קרס תחת עומס המשאות, ועוזר לו לפרוק ולטעון [ע"פ הגמרא בבא מציעא ל, ב].
4. אדם שקיבל סכום כסף מחבירו, והלך ל'שולחני' [חלפן כספים] לשאול אם זה אמיתי או מזויף, ואמר לו שזה אמיתי (באמת כך חשב), ולאחר מכן מצא שזה מזויף, [וחבירו טוען שזה אמיתי], השולחני פטור, אך לפנים משה"ד משלם לו [ע"פ הגמרא בבא קמא צט, ב].
5. סבלים שסוחבים חבית יין או רהיט יקר, ולא נוהרו ונשבר החבית/רהיט, פטורים מלשלם להם שכר טרחה, אבל לפנים משורת הדין נותנים להם [ע"פ הגמרא בבא מציעא פג, א].
6. כמבון אפשר להוסיף סיטואציות מהדמיון החופשי.

בחיים אל תהיה צודק תהיה חכם

הצדק הוא יסוד חשוב מאוד בחיים. חשוב שאדע האם הצדק עמי, ואני נוהג נכון, או שמא הצדק עם זולתי ועלי לנהוג אחרת מכפי שנהגתי עד עכשיו.

כל זה טוב ונכון.

אבל לפעמים, את הצדק צריך לשים בצד, ולהיות חכם! החכמה היא כלי רחב יותר, מועיל יותר ומוצלח יותר מן הצדק. בלעדי, הצדק יישאר ללא הצלחה וללא תועלת. בואו נצא למסע בעקבות החכמה. נלמד להיות צודקים, אך חכמים.

שאלה לדיון

1. האם תמיד מי שצודק צריך להתעקש על כך, כי זו האמת?
2. האם יש מידה שצריך להקדימה למידת האמת?

תשובה

מהי חכמה? יש שני חלקים בחכמה. יש כישורים של הבנה ופענוח, כישורים שעוזרים להתקדמות בחומר הלימודי. אבל יש חלק נוסף, של חכמת חיים, איך לנהוג בפועל, מתי לזנוח את ההיגיון והצדק וללכת לקראת החבה. מתי לשתוק, למרות שיש לי משהו חכם מאוד לומר...

החוכמה בחיים היא לא רק לנהוג לפי הצדק והישר, [ולפנים משורת הדין], אלא גם לדעת מתי, והאם, נכון לפעול, ואז להתנהג בהתאם.

במסכת אבות ובעוד מקומות מדגישים חז"ל את גודל מעלת החכמה, גם כשהצדק והאמת לא הולכים יחד עם החכמה.

"סִיג לְחֻכְמָה - שְׁתִּיקָה" (אבות ג', יג). כלומר: למרות שהצדק עימי, פעמים שעדיף לשתוק.

וכן "חֻכְמִים, הִזְהָרוּ בְּדַבְרֵיהֶם!" (שם א', י"א). כלומר, גם כשאתם צודקים, שיקלו כל מילה, כדי שלא תפלטו בטעות משהו שבהמשך יפעל נגדכם.

מובא בילקוט שמעוני (בראשית רמז ד) כאשר שאל אלכסנדר מוקדון את זקני ישראל "מיהו חכם", הם השיבו לו במשפט שהפך למפורסם: "איזהו חכם - הרואה את הנולד". כלומר לחשב צעד קדימה, למרות שאני צודק לפי הצעד העכשווי. וכן הם דברי רבי שמעון במשנה באבות (ב, ט).

במשנה נוספת במסכת אבות (ה, ז) מתאר התנא שבעה דברים עיקריים שהעושה אותם הוא חכם, ומפרשים שם (רע"ב ועוד) ש'חכם' הכוונה בעל מידות ובעל חכמה.

למדנו מכאן, כי אדם חכם זה מי שמושלים גם בחכמה וגם במידות טובות וישרות.

וכמו שאומר הפתגם המפורסם "בחיים - אל תהיה צודק, תהיה חכם".

תנהג בחוכמה, ובעדינות, לפי השכל הישר ולפנים משורת הדין, ודע מתי והאם לומר את דעתך.

ב"הגדת רבי שלום" להרב שלום שבדרון זצ"ל ישנו משל נפלא הממחיש את ההבדל בין חכמת ישראל הטבולה במידות טובות, לבין אומות העולם:

משל

היה מלך שרצה לבחון מיהו העם החכם יותר, היהודים או הגויים. מה עשה? ערך סעודה גדולה בפלטרין שלו והושיב את היהודים באולם אחד, ואת הגויים באולם אחר. בשני האולמות היו אותם מטעמים בדיוק ואותם מעדנים ללא כל הבדל, בכל אולם העמידו לפני האורחים סעודה כיד המלך, דא עקא - המזלגות והכפות שנתנו לאורחים היו ארוכים כל כך - עד שאי אפשר היה להביא באמצעותם את האוכל לפה.

כמובן היתה זו תחבולה מצד המלך, כדי לבחון מי החכם שיצליח לאכול במזלגות וכפות אלו.

כך הניח המלך את האורחים ויצא, וכעבור שעה חזר לראות מה עשו בכל אולם. תחילה הוא נכנס לאולם של הגויים, ומצא את כולם זבי דם ורבים זה עם זה, בעוד שכל דברי המאכל עומדים על השולחן בלי שנגעו בהם כלל, ובלא שיצליחו לאכול מהם אפילו משהו.

משם פנה הוא לאולם השני בו ישבו היהודים, ומה גדלה פליאתו כשנוכח שהמטעמים והמעדנים כולם נאכלו עד תומם, וכל היהודים יושבים בנחת ומשוחחים בדברי תורה...

שאל אותם המלך: "הכיצד זה הצלחתם לאכול בכלים הארוכים הללו?" ענו היהודים ואמרו: "אמנם כן, קשה היה לכל אחד מאיתנו להגיש בעצמו אל פיו מן האוכל באמצעות מזלג כה ארוך, על כן נמנינו וגמרנו בינינו שכל אחד יעמוד ויאכיל את חברו..."

מלא התפעלות מחכמת היהודים חזר המלך לאולם של הגויים, ולימד אותם פרק בחכמת חיים...

הנמשל

הפתרון שמצאו היהודים, אינו נובע מחכמתם השכלית, אלא מחוכמת התנהגותם המושפעת ממידת החסד שטבועה בהם. היא שהביאה אותם לחשוב על הרעיון שכל אחד יאכיל את חברו!

בנפש האדם טבוע רצון להשפיע איש על רעהו - לתת ולהעניק. יש אנשים שטשטשו את ההרגשה הזו, הם התרגלו לדאוג רק לעצמם, ומצוקת הזולת אינה נוגעת ללבם! אצל אנשים כאלו לא שייך כלל הרעיון שכל אחד יאכיל בכף שלו את חברו, ולפיכך נתגלגלו העניינים שמתוך כעסם התחילו לריב זה עם זה, וגם פצעו את עצמם עד זוב דם...

משל נוסף ומשלים לנושא, הוא משלו המפורסם של רבי נחמן מברסלב זיע"א (כוכבי אוו, סיפורים נפלאים קצ"א):

חשל

זה קרה יום אחד, כאשר בן המלך חשב שהוא 'הינדיק' - תרנגול הודו. הוא התיישב מתחת לשולחן ללא בגדים ואכל פירורי לחם ועצמות, כפי שעושה תרנגול הודו.

המלך קרא לטובי הרופאים ושילם במיטב הונו, אך לאחר נסיונות ושכנועים רבים, כל הרופאים התייאשו. לא נמצאה שום תרופה למחלה והמלך היה בצער גדול מאוד.

יום אחד הגיע חכם אחד ואמר למלך שיש לו דרך לרפא את בן המלך. המלך כמובן שמח ונתן לו לעשות כחפצו.

החכם פשט את בגדיו וישב ביחד עם בן המלך מתחת לשולחן ושניהם אכלו פירורי לחם ועצמות.

בן המלך שאל אותו: מי אתה ומה אתה עושה פה?

והחכם השיב לו: מי אתה ומה אתה עושה פה?

בן המלך השיב: אני הינדיק.

אמר לו החכם: גם אני הינדיק.

ושניהם ישבו כמה זמן ביחד עד שהתרגלו זה לזה. ואז רמז החכם למשרתי המלך שיביאו להם חולצה.

אמר החכם לבן המלך: אתה חושב שהינדיק לא יכול ללבוש חולצה? יכולים להיות לבושים בחולצה ואף על פי כן להיות הינדיק. ולבשו שניהם את החולצה.

כעבור זמן מה סימן שוב החכם למשרתי המלך שיביאו לו מכנסיים.

אמר החכם לבן המלך שגם עם מכנסיים אפשר להיות הינדיק, ולבשו שניהם מכנסיים.

אחר כך רמז החכם והביאו להם מאכל אדם מתחת לשולחן.

אמר החכם: אתה חושב שאם נאכל מאכל אדם כבר לא ניקרא הינדיק? אפשר לאכול ולהמשיך להיות הינדיק, ואכלו שניהם.

אחר כך אמר החכם: אתה חושב שהינדיק מוכרח להיות דווקא מתחת לשולחן? יכולים להיות הינדיק ולאכול ליד השולחן.

וכך התנהג עם בן המלך עד שריפא אותו לגמרי.

הנמשל

משל מדהים זה טומן בחובו מסר גדול לחיים לכל אחד מאיתנו.

החכמה היא לא רק לומר את האמת ולהוכיח אותה בפלפולים וראיות, אלא לרדת לכיוון השני, להבין היטב את החבר, להלך לפי רוחו ונפשו, ולהתאים את פעולותיי לסביבה. זוהי חכמת חיים אמיתית!

לא להיות רק צודק, אלא גם חכם!

הפעלה | "בלוף"

משפט פתיחה:

משחק משעשע המתאים לאווירה השמחה של חנוכה, וגם לנושא החודשי שלנו: אמת ושקר.

הסבר כללי:

על החניך התורן לגלות מי אמר אמת - על פי שכלו הישר. "סוף מעשה במחשבה תחילה"...

חומרים נדרשים:

- עט.
- כ-50 פתקים.

הסבר מפורט בשלבים:

1. המדריך יבחר מילים לא מוכרות בעברית או בלועזית, מילים שימושיות אך מוזרות... כמו למשל 'מזנבת' [=שטריימל], 'תצרף' [=פאזל], או 'ביוגרפיה' [=חיבור על פועלו וחיייו של אדם מסויים]. אפשר גם שמות לא מוכרים של ערים בעולם וכדו'.
2. המדריך רושם את המילה על פתק אחד, ואת פירוש המילה על פתק אחר. על 8 פתקים נוספים רושם המדריך את המילה 'בלוף'.
3. לאחר מכן מקפל המדריך את כל הפתקים, כך שאין אפשרות לדעת מה רושם בפתקים.
4. החניך שקיבל את הפתק עם המילה, עולה ומבקש מכל חניך - לפי הסדר, לומר מה המשמעות של המילה.
5. כל אחד אומר בתורו, בעל פה, משמעות למילה. **אם רושם לו 'בלוף'** - עליו להמציא... אבל להמציא טוב שיראה אמיתי... **ואם רושם לו המשמעות האמיתית** - עליו לשנן זאת בעל פה ולומר אותה בעל פה כמו כולם, כדי שלא ישימו לב...
6. לדוגמא: כתוב בפתק 'אקסודוס' [ספינת מעפילים ידועה]. למי שכתוב 'בלוף'

צריך בתורו להמציא משהו, למשל - שם של מקום בדרום אפריקה, חברת שימורים, אנשים מוזרים, וכדומה... ומי שמחזיק את הפתק של ההגדרה הנכונה, מקריא בעל פה מה שכתוב בפתק.

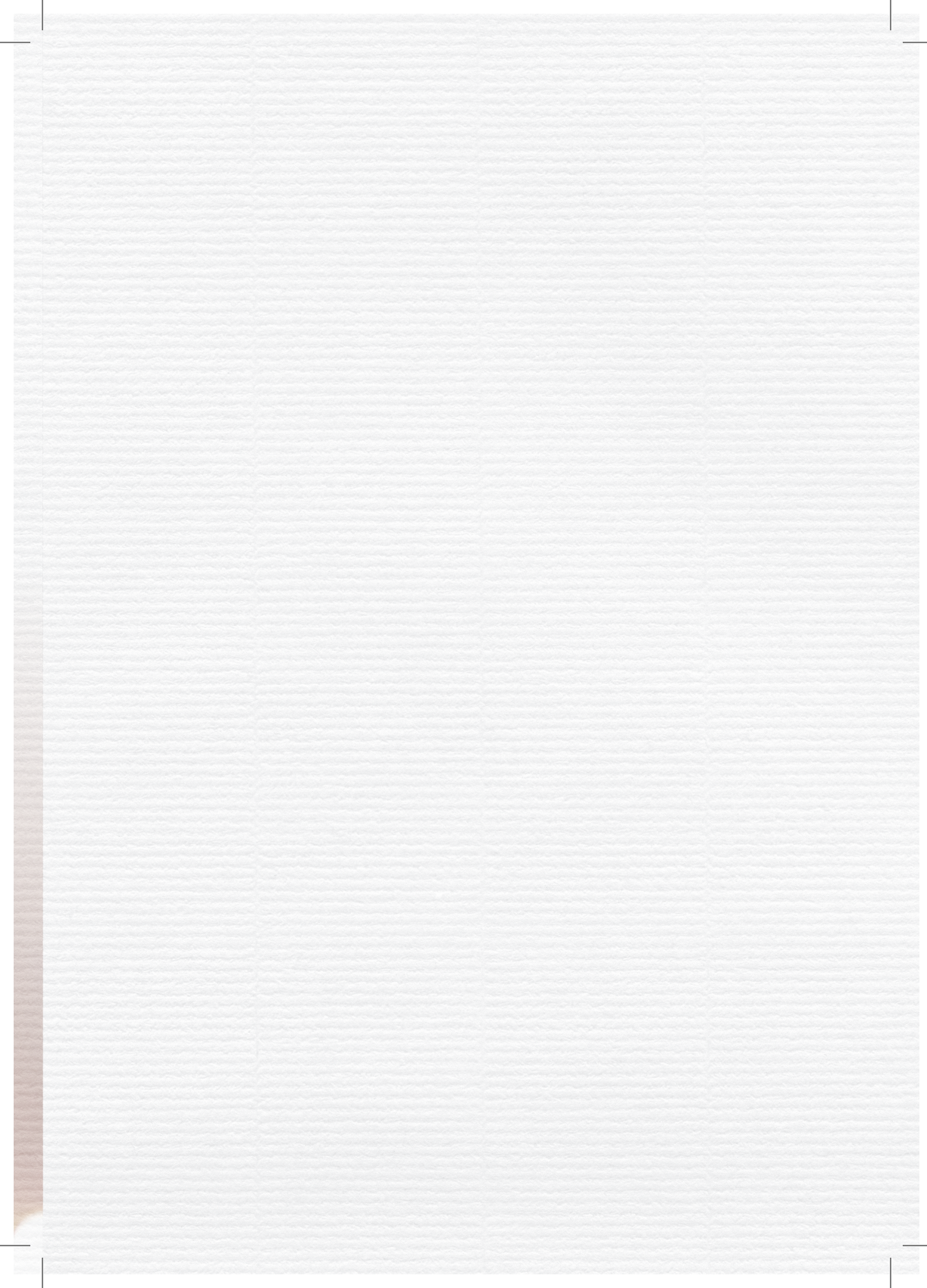
7. אם החניך המנחש חושב שמישהו אמר את המשמעות הנכונה, עליו לומר שלדעתו זו האמת.

8. אם צדק - יש לו נקודה.

9. עורכים סבב חדש עם מילה חדשה.

תובנה:

החיים שלנו מוקפים בהגדרות ופירושים שונים. חלקם אמת, חלקם שקר, עלינו לדבוק באמת, אבל לזכור - לא תמיד ננהג רק לפי האמת. לפעמים נשתוק, נבליג, נוותר, ונשמור את האמת אצלינו בפנים עמוק...

חג האורות - להאיר לזולת

מה תפקידו של נר? להאיר!
בחג הזה כולנו לומדים מהנרות. מאירים זה לזה, מפיצים
את האור, ודואגים לכולם.
הבה נצא לדרך המאירה שלנו!

שאלות לדיון

1. מה המסר המרכזי מכל ימי החנוכה?
2. מדוע מכונה החג "חג האורים"? למה לא "חג השמן" או "חג שמונת הימים"?

תשובה

המילה "אור" בתורה, משמשת לעתים קרובות במובן של ידע וחוכמה. בריאת העולם החלה במילים "ויהי אור". הגמרא מסבירה שאור זה האיר לאדם וחווה במשך 36 שעות, מיום שישי בצהריים ועד צאת השבת, כאשר אדם יכל להשתמש באור זה ולראות "מקצה העולם ועד קצהו". במשך זמן זה הוצגו בפני האדם החכמה הפנימית של כל העולם.

אולם, כדי שהעולם יתקיים, כדי שלא 'נסתנוור' מהאור הרוחני העצום והכביר הזה, הסתיר אותו הקב"ה וגנז אותו. שוב לא ניתנת לכל אדם הרשות לפתוח את החלון, ולהשתמש באור של הקב"ה, באור של בריאת העולם.

ומאז אנו כמהים לאור הזה. אנו מחפשים אותו ומבקשים אותו בתפילה, בלימוד ובמצוות. אולם אפילו בשעותינו החשוכות ביותר אנו יכולים להתחבר אל האור הבראשית. "היכן נגנז אור זה?" שאל הבעש"ט והשיב: "בתורה". כשאנו לומדים את התורה, אנו זוכים ליהנות מהאור הזה, שמאיר את הנשמה וממלא אותנו מבפנים באושר וחכמה.

במהלך שמונת ימי החנוכה, האור המופלא הזה שוב מאיר את עולמנו. שלא כמו נרות השבת, אסור להשתמש בנרות החנוכה למטרת הנאה אישית. "הנרות הללו קודש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד". אנו מצביים את נרות החנוכה על החלון כסימן לכל עובר אורח, שניתן להתגבר על החשיכה באמצעות התורה, והקיום יכול להיות מואר באור האמת.

כשם שבחנוכה אנו מעמידים חנוכיות "על פתח ביתו מבחוץ" ומאירים את העולם שמסביבנו באור התורה, כך צריך כל יהודי בחיי היום - יום, להפיץ בסביבתו יותר אור, יותר שמחה, יותר דרך ארץ, יותר לאהוב את החברים, יותר לשמוח בשמחתם. ובקיצור: "להאיר פנים"...

כך עשו גם החשמונאים. החשמונאים לא דאגו רק לעצמם, הם דאגו לכלל ישראל:

החשמונאים הלכו מבית לבית וקראו "מי לה' אליי!". הם הדליקו את האור לכל יהודי יהודי, ולכן הם זכו שהקב"ה הוציא אותם מהחושך.
לכן כל כך חשוב העניין של פרסום הנס בחנוכה: אל תדליק את האור רק - אצלך, תדאג שיהיה אור לכולם. תן מעצמך לאחרים!

כך אנו מוצאים גם בפרשת השבוע (וישב), בהתנהגותו של יוסף הצדיק.
 כתוב בפסוק: "ויבוא אליהם יוסף בבוקר, וירא אותם והינם זועפים, וישאל את סריסי פרעה אשר איתו במשמר בית אדוניו לאמה, מדוע פניכם רעים היום?". שוו בנפשיכם: יוסף שבוי בבית האסורים, הוא נמצא שם על לא עוול בכפו, הוא נמצא בחברת אסירים, ובכל זאת הוא לא שוכח דבר אחד: את הזולת!
 אמנם שר בית הסוהר מינה אותו להיות אחראי על האסירים, כלומר על העניינים הטכניים של ביטחונם ומזונם, אבל יוסף חש כי יש לו תפקיד נוסף, תפקיד הנובע ממצפוננו הפנימי: התעניינות בזולת. יוסף התחיל את סדר יומו בהתעניינות בשלומו של כל אסיר ואסיר!
 למה פניך רעים? מה קרה לך היום? כך יוסף מתעניין, מעודד, מרפא ומצמיח כל אחד. מאיר לו את חשכת הכלא.
 חנוכה זה הזמן שלנו להפוך לאנשים מאירים. לגרש את החושך, ולא במקלות. להאיר פנים לחבר, להתעניין בשלומו, לשתף את כולם במשחקים, לסייע למאותגרים בלימודים, ובאמת להאיר בכל פינה...

בסיפור הבא, ניחשף להארת פנים ועין טובה נדירים, סיפור שארע ממש לאחרונה, בשלהי שנת תשפ"א:

סיפור | האתמרים

מאת חיים ולדר

הסיפור שאני הולך לספר לך, אירע ממש לאחרונה בשכונה שלנו! הבן שלי רפאל, הוא ילד מאד תחרותי. חשוב לו תמיד לנצח בכל תחרות, להגיע למקום הראשון בתחרות ריצה, במשחקי שחמט או משחקים אחרים.

אולי לא נורא להיות "תחרותי", זה אפילו מביא להישגים טובים יותר. השאלה היא, מה אתה עושה כשמישהו מנצח אותך... כל ילד רוצה לנצח, אך יש ילדים שבשבילים להיות "מנוצחים" זה משהו בלתי נסבל. זה הופך אותם לכוועסים ועצובים, והם אפילו מתחילים לשנוא את מי שניצח אותם. כזה היה רפאל שלי, הוא לא ידע להפסיד בכבוד. מתחים וחרדות היו מלווים אותו, שמא מישהו ינצח אותו.

רפאל היה מספיק חכם לא לצעוק או להעליב בכל פעם שמישהו מנצח אותו - כי הוא ידע שאף אחד לא ירצה לשחק איתו, אבל בתוך הלב הוא אכל את עצמו, והיה שרוי כל הזמן במתח - האם ינצח או לא.

אם לא די במתח הזה, כשרפאל עלה לכיתה ה' הגיע לכיתה שלו ילד חדש ושמו נתנאל. נתנאל השתלב מבחינה חברתית בצורה הכי טובה. הוא היה ילד מעניין וחכם, מנהיג מלידה.

ברגע שהחל נתנאל להשתתף במשחקים ובתחרויות, הוא הפך כמובן למתחרה רציני של הבן שלנו. נתנאל היה פשוט טוב ממנו. רץ מהר מאוד, יודע לתפוס כדור ולזרוק אותו - בקיצוה היה ברור שהוא מספר אחת החדש... וזה אומר שמספר אחת הקודם הפך למספר שתיים, ובמקרה זה היה הבן שלנו, רפאל. הרגשנו שמישהו עובר על רפאל. התעניינתי אצלו מדוע הוא כל כך עצבני וכוועס. בתחילה הוא לא שיתף איתי פעולה - היה לו כבוד עצמי, אך יום אחד לקחתי אותו ל"שיחת אוטו", ושם נפתח רפאל וסיפר לי על נתנאל, הילד החדש שמנצח אותו ולמעשה תפס את מקומו. ניסיתי כמובן להרגיע אותו, להסביר לו שבחיים תמיד יפגוש באנשים יותר מצליחים יותר גבוהים יותר עשירים ממנו, וזה ניסיון שכל בני האדם צריכים להתרגל אליו - לא יהיה להם הכל, ותמיד יהיו אלו שיש להם יותר.

הבאתי לו דוגמאות מעולם המבוגרים, כמו קורח, שלמרות שהיה איש חכם ניסה לערער על סמכותו של משה רבינו.

רפאל לא השתכנע. נו, לך תסביר לילד בן 11 מה שלא מבינים אנשים בני 50 ו-60...

כל מה שסיפרתי עד כה, הוא רק הקדמה לסיפור גדול מאד שאירע ממשי לאחרונה בשכונה שלנו - שכונת סנהדריה בירושלים.

באיזור שלנו, יש שני אנשים שמתפרנסים מעריכת שמחות ו'קידושים'. הם מוכרים קוגלים, סלטים, דגים מעושנים, וכל מה שאנשים אוהבים להגיש בשמחות שהם עורכים. הרבה לקוחות קונים את המעדנים הללו לעצמם,

לכבוד שבת קודש. יש שני בעלי עסקים כאלו, ובפירוש ניתן להגדיר אותם "מתחרים".

אני אנקוב בשמם ואתה תחליט אם לשנות או לא... לאחד קוראים משה אהרן קובצ'יק, הוא הבעלים של "מעדנצ'יק". לשני קוראים משה רוזנברג, ובית העסק שלו נקרא בפשטות "קוגל רוזנברג". גילוי נאות - הוא ידיד טוב שלי.

השניים הללו עוסקים החל מיום שלישי בשבוע בהכנת מוצרים.

לפני שבועיים, בדיוק ביום שלישי נפל החשמל במטבח של "קוגל רוזנברג".

כמובן שהוא הזמין חשמלאי, שעשה בדיקה ומהר מאד אמר למשה רוזנברג: "אתה בבעיה רצינית. יש כאן כבל ראשי שנקרע, וכדי לחבר אותו צריך להזמין את חברת החשמל, להודיע כמה ימים לפני כן שיש הפסקת חשמל כללית ולהתקין מחדש".

כאמור היה זה ביום שלישי, בדיוק היום בו מתחילים כל הבישולים לשבת. יום רביעי הוא היום המרכזי להכנה ולארזיה, וביום חמישי הסחורה מגיעה לחנויות ולאנשים.

"מה אתה רוצה שאעשה עכשיו?" נזעק רוזנברג.

"אולי תנסה להביא גנרטור", הציע החשמלאי.

רוזנברג החל להתרוצץ. מישהו באמת הביא לו גנרטור, אך מהר מאד הגיע פקח וסגר את הגנרטור המרעיש והמזהם.

הסחורה כולה הייתה מונחת במדפים, המקררים חדלו לעבוד, ומשה רוזנברג הבין שהוא עומד בפני שוקת שבורה. הוא התקשר אליי, וביקש שנחשוב ביחד מה לעשות.

הגעתי מיד למטבח שלו. "יש איזה עשר שמחות שהזמינו אצלי קוגל וטשולנט השבת, אני צריך להודיע להם שיזמינו אצל מישהו אחר", סיפר.

ואז צלצל הטלפון שלו.

משה ענה לשיחה.

היה זה המתחרה שלו, משה אהרן קובצ'יק. "אני שומע שאתה תקוע ב'ברוך' אמו, "בוא תביא את כל הסחורה אליי, תאחסן במקררים שלי שלא תתקלקל, ופינתי לך מקום לבשל במטבח שלי את כל הקוגלים והתבשילים האחרים שלך".

משה היה מופתע. מעולם לא ראיתי אותו נרגש כל כך.

"אבל איך תוכל להכפיל את התפוקה של המטבח, אני יודע שאתה גם ככה עמוס?" שאל.

"זה בסדר גמור" פסק קובצ'יק, "אנחנו כבר נסתדר איכשהו, רק תזדרז שהסחורה שלך לא תתקלקל".

"אתה לא חושב שאולי יותר טוב שאודיע למזמינים שהשבוע לא תהיה סחורה?" תמה רוזנברג.

"בשום אופן" התעקש קובצ'יק, "הם הקליינטים שלך, אתה חייב לשמור עליהם. זה הכי חשוב בעסק שלנו. אתה סתם מבזבז את הזמן שלי ושלך. תבוא לכאן ואנחנו נסתדר".

משה הנרגש הזמין משאית שהובילה את כל הסחורה לעסק המתחרה. הנסיעה לקחה בדיוק חמש דקות. שם המתינו העובדים של מעדנצ'יק, והניחו את הסחורה באגף אחד במטבח שפונה במיוחד בשביל "קוגל רוזנברג". שני עובדים ניגשו אליו והודיעו: "אנחנו לשירותך".

"מה אתם יודעים לעשות?" בירר.

"אנחנו עושים קוגלים", אמרו.

רוזנברג נזכר שהמתכון שלו שונה מזה של המתחרה, אבל לא היסס ונתן להם את המתכון שלו. יחד הם החלו להכין את הקוגלים והסלטים השונים.

בגלל האיחור, הם נאלצו לעבוד אל תוך הלילה, ולמחרת המשיכו עד אחרי הצהריים. כשסיימו לבשל, החלו קובצ'יק ועובדי "מעדנצ'יק" לארוז ולהדביק על הקוגלים והסלטים את המדבקות של העסק של "קוגל רוזנברג". גם אני ושני בניי - רפאל ויצחק, סייענו למלאכת האריזה.

לכולנו היה ברור שדבר גדול קורה כאן. שבעל עסק יסייע כל כך למתחרה המובהק שלו? זה משהו שכמעט ולא קורה, וכאן זה קרה בגדול, הרגשנו שותפים להתרחשות נדירה ומיוחדת במינה.

רוזנברג לא הפסיק להודות לקובצ'יק על החסד הגדול, וקובצ'יק מצידו טען: "אף אחד לא יכול לקחת את הפרנסה שלי או שלך, ואם הייתי במקום שלך הייתי שמח שמישהו יעזור לי. זה הכל". למחרת יצאה הסחורה בצורה מסודרת לחנויות וללקוחות, בלי שאיש ידע איזו דרמה התקיימה מאחורי הקלעים.

אך משה רוזנברג לא ישב בשקט. הוא סיפר לכולם על החסד הגדול שעשה איתו קובצ'יק. הסיפור הזה התפרסם בסביבה, וכולם דיברו עליו כל השבת.

במוצ"ש התקשר קובצ'יק אל רוזנברג: "למה אתה עושה לי פרסומי ניסא?"

רוזנברג ענה לו "זה לא פרסום לך, זה פרסום לחסד ולטוב לב. בעולם שלנו שיש בו תחרות כל כך חזקה בין בני אדם ועסקים, ואפילו ארגוני חסד, ראוי שכולם ידעו שישנה אפשרות אחרת".

מיד לאחר מכן, חל שינוי עצום אצל רפאל שלי! הוא החל לפרגן לנתנאל, ושיתף את החברים שלו בטקטיקות הכי סודיות שלו... הוא החל ליהנות באמת מהמשחקים, ולסייע לחלשים להתקדם. רפאל גילה שלצד חדוות הניצחון, יש את ההנאה העצומה שבפירגון, בעזרה ההדדית, ובמשך הזמן הוא גם למד להפסיד בכבוד...

הפעלה | מכתבים מהעתיד!

משפט פתיחה:

מי לא רוצה לטוס לעבר העתיד? הבה ננסה...

הסבר כללי:

רושמים מכתבים זה לזה, על איזה מעשה טוב שהשני עשה, וזה השפיע עליו עד העתיד. מקריאים בקול.

חומרים נדרשים:

- דף עם רשימת המשתתפים בסדר אנוכי.
- דפי כתיבה לכולם.
- מכשירי כתיבה לכולם.
- מעטפות לכולם.

הסבר מפורט בשלבים:

1. המדריך יפתח בהסבר: היום נערוך היכרות עם העתיד!... נראה כיצד מעשים שלנו היום ישפיעו על העתיד שלנו.
2. כל אחד בוחר חניך אחר, לו הוא רוצה לכתוב מכתב תודה על דבר טוב שעשה. עזרה בלימודים, ויתור על משחק, חברה נעימה להליכה משותפת ללימודים, וכדומה. המכתב יכתב כאילו בעוד כמה שנים, וישקף את התועלת שהפיק החניך מהטובה ההיא, לאורך זמן רב...
3. על המדריך להיות חכם - לדאוג שלכל חניך יהיה מכתב אחד.
4. אם חלילה יש מישהו שלא כותבים לו מכתב - המדריך יסייע למישהו למצוא עליו שבחים ומעשים טובים ולכתוב לו. במקרה הגרוע - המדריך עצמו יכתוב עליו!
5. דוגמא למכתב:

יעקב היקר, אני רוצה להודות לך על הסבלנות הרבה שהייתה לך אליי, כל פעם שפישלתי במשחק הכדור. למרות שצדקת - לא התפרצת עליי. קיימת

- את האימרה 'סוף מעשה במחשבה תחילה'. דע לך שגם כיום, עשר שנים אחרי, כשאני אבא לילדים מתוקים אך שובבים, זה נותן לי כוחות להיות סבלני לכל אחד בחיים! יישר כח!
6. לאחר שכולם כתבו את המכתבים, מכניסים למעטפה וכותבים את השם של הנמען.
7. המדריך אוסף את המכתבים ומחלק אותם לכל אחד לפי השם שלו.
8. כעת עושים סבב וכל אחד מקריא את המכתב לפני כולם. יהיו כאלו שיתרגשו... נעזור להם.
9. כולם מקבלים פרס על המעשה הטוב שלהם!

תובנה:

ראו כיצד מעשה אחד - משפיע המון למשך שנים! האור שאנו מפיצים היום, יאיר את העולם לנצח!

מסיבת חנוכה

הכנו לכם תכנית מרתקת למסיבת חנוכה מהנה...
והרי התוכנית: חידון טריוויה משעשע ומותח בענייני חנוכה
- ניסי חנוכה, הלכות החג, ומנהגיו.
החידון מחולק ל-3 רמות קושי, קל, קלאסי, מאתגר. בכל
אחת מהרמות, עשר שאלות אמריקאיות. [ניתן להשתמש
ב'גלגלי הצלה' וכדו', כמו שעשינו בחודש שעבר בנושא
הלכות שמיטה].
האם יובטחו פרסים? לשיקולכם! העיקר: המון מצב רוח
ואווירה טובה!
אז קדימה, נצא לדרך, נדליק את ה'בוקסה' - "יוונים יונים
נקבצו עליי..."

רמה קלה:

מתי התרחש נס חנוכה?

1. בימי בית ראשון.
2. בימי בית שני, [תשובה נכונה].
3. בין שניהם.

האם נס הניצחון של החשמונאים, היה באותה תקופה של נס פך השמן?

1. לא, נס פך השמן אירע בתקופה מאוחרת יותר.
2. כן, לפני המלחמה על היוונים אירע הנס ואז ידעו שינצחו.
3. כן, כשנגמרה המלחמה נכנסו להיכל ואז מצאו את הפך. [תשובה נכונה]

כמה ימים יכול היה לדלוק השמן שבפך, בלי הנס?

1. שעה אחת.
2. יום אחד. [תשובה נכונה].
3. שבעה ימים.

מדוע החשמונאים יצאו למלחמה ביוונים?

1. כי היוונים רצו להורגם.
2. כי היוונים כבשו את בית המקדש.
3. כי גזרו גזירות קשות על שמירת התורה. [תשובה נכונה]

האם יש קשר בין חלב לחנוכה?

1. כן, כי היוונים אסרו לאכול חלב.
2. לא, אין קשר כלל.
3. כן, היה נס על ידי יהודית שהרגה את ההגמון ע"י חלב. [תשובה נכונה]

כמה נרות מדליקים בחנוכה, בלי השמש?

1. 34.
2. 36 [תשובה נכונה]
3. 30.

האם מותר ליהנות מאור נר השמש לבדו?

1. לא.
2. כן. [תשובה נכונה]
3. לכתחילה לא בדיעבד כן.

היכן לא מדליקים חנוכה בברכה?

1. בפתח של חנות.
2. מעל עשרים אמה.
3. 2 התשובות נכונות. [תשובה נכונה].

מהו 'זאת חנוכה'?

1. כשמגביהים ספר תורה ואומרים 'זאת התורה' בימי חנוכה.
2. אצבע מכסף כמו של ספר תורה, שאיתה מצביעים על החנוכה.
3. היום האחרון של חנוכה שקוראים בתורה 'זאת חנוכת המזבח'. [תשובה נכונה].

רמה קלאסית:

מהן ראשי התיבות של הפזמון 'מעוז צור'?

1. מרדכי חזק [תשובה נכונה]
2. מרדכי הלוי.
3. מרדכי המכבי.

מה קרה אחרי הניצחון של החשמונאים?

1. החשמונאים ערכו מסיבת ניצחון.
2. מיד אח"כ אירע נס פורים.
3. חזרה המלכות לישראל. [תשובה נכונה]

מדוע נוהגים לשחק בסביבונים בחנוכה?

1. משום שכותבים עליהם 'נס גדול היה פה', והכוונה לנס חנוכה.
2. משום שהיהודים הסתובבו במערות כדי לברוח מהיוונים.
3. משום שהיו משחקים בסביבונים כדי להסתיר שלמדו תורה. [תשובה נכונה. ע"פ שו"ת דברי יציב או"ח סוף סי' רפג].

מדוע קבעו 8 ימים, הרי השמן הספיק ליום הראשון, וא"כ הנס היה 7 ימים שלאחר מכן?

1. כי כבר בלילה הראשון מזגו רק שמינית מהשמן למנורה, ובכל זאת השמן דלק כל הלילה.
2. כבר בלילה ראשון השמן דלק אבל לא נשרף, ונשאר מלא עד למעלה.
3. 2 התשובות נכונות. [תשובה נכונה. אלו תשובות הבית יוסף].

מי ששנח 'על הניסים' וסיים תפילתו, האם חוזר שוב מתחילת שמונה עשרה?

1. כן.
2. לא. [תשובה נכונה]
3. מותר לו לחזור אך לא חובה.

האם אומרים בכל ימי החנוכה 'הלל השלם'?

1. כן, אומרים כל יום, הודיה להשם על הנס. [תשובה נכונה]
2. אומרים הלל לא שלם - כמו בראש חודש.
3. לא אומרים כל יום הלל, רק ביום הראשון והאחרון.

האם מותר להדליק חנוניה מוחזקת ביד, ואז להזיזה דלוקה, ולשים אותה בחלון?

1. כן.
2. לא. [תשובה נכונה. "הדלקה עושה מצווה"]
3. לכתחילה לא בדיעבד כן.

האם נשים חייבות בנרות חנוכה?

1. כן. [תשובה נכונה]
2. לא.
3. לכתחילה כן בדיעבד לא.

האם עני שאין לו כסף, חייב בנר חנוכה?

1. כן, עליו למכור כסותו ולקנות נה. [תשובה נכונה]
2. לא.
3. מחלוקת.

האם יש הלכות מיוחדות ליום זאת חנוכה?

1. כן.
2. לא.
3. לא, אבל יש מנהגים מיוחדים. [תשובה נכונה].

רמה מאתגרת:

מי לא מוזכר אפילו ברמז בשיר 'מעוז צור'?

1. אנטיוכוס.
2. טיטוס. [תשובה נכונה]
3. נבוכאדנצר.

מה היה קודם, נס חנוכה או נס פורים?

1. קודם חנוכה ואח"כ פורים.
2. שניהם היו באותה תקופה.
3. קודם פורים, לאחר חורבן בית ראשון, ואח"כ חנוכה בימי בית שני. [תשובה נכונה].

איזה אירוע לא מוזכר בתפילת 'על הניסים'?

1. נס מציאת פך השמן. [תשובה נכונה]
2. חנוכת המזבח.
3. הדלקת המנורה.

אלו אירועים קשורים לחג החנוכה ולסיבה שחוגגים אותו?

1. מציאת פך השמן. ניצחון החשמונאים. סיום מסיק הזיתים השנתי והתחלת תהליך הפקת השמן. [תשובה נכונה].
2. נס יהודית, נס בניית בית המקדש ברשות כורש הפרסי, נס מציאת פך השמן, נס ניצחון החשמונאים.
3. נס יהודית, נס סיסרא, נס מציאת פך השמן, נס ניצחון החשמונאים.

מדוע אוכלים סופגניות בחנוכה?

1. סופגניה מסמלת את התקופה הקשה של עם ישראל, והריבה מסמלת את הניצחון.
2. על פי תורת הקבלה, סופגני"ה בגימטריא קטנה 44 נרות שמדליקים במשך החג.
3. סופגניות מטוגנות בשמן, זכר לנס פך השמן [תשובה נכונה]

האם מותר להספיד תלמיד חכם, ביום השנה לפטירתו היוצא בחנוכה?

1. כן.
2. לא. [תשובה נכונה].
3. מחלוקת.

על פי ההלכה, מהו המקום המועדף לשים את החנוכיה כדי לצאת ידי חובה, לפי סדר?

1. כיכר העיר, אדן החלון הפונה לרשות הרבים, פתח הפונה לרשות הרבים.
2. פתח הפונה לרשות הרבים, אדן החלון הפונה לרשות הרבים, בתוך הבית. [תשובה נכונה].
3. אדן החלון הפונה לרשות הרבים, פתח הפונה לרשות הרבים, בתוך הבית.

מהם ההידורים בנר חנוכה? [דברים שאינם חיוב הלכתי].

1. שמן זית, פתילות מצמר גפן, למעלה מג' טפחים.
2. שמן זית, פתילות צמר גפן, הדלקה בפתח הסמוך לרשות הרבים.
3. שמן זית, פתילות מצמר גפן, חנוכיה מכסף. [תשובה נכונה].

מהו הסדר בהדלקת נרות חנוכה ונרות שבת והבדלה?

1. נר חנוכה לפני נרות שבת, וכן נר חנוכה לפני הבדלה.
2. נר חנוכה לפני נרות שבת, אבל הבדלה לפני נר חנוכה. [תשובה נכונה].
3. נר חנוכה אחרי נרות שבת, וכן נר חנוכה אחרי הבדלה.

איזה הלכות מיוחדות יש לנשים בחנוכה?

1. נהגו הנשים לא לעשות מלאכה בחצי השעה הראשונה לאחר הדלקת הנרות. [תשובה נכונה].
2. נשים מוסיפות בחנוכה תפילה מיוחדת על חינוך הילדים.
3. נשים לא עושות מלאכה במשך כל ימות החנוכה, כל יום מהבוקר עד השקיעה.

משרד ראשי: רחוב גבעת שאול 27, גבעת שאול, ירושלים
טלפון: 077-40-50-813 פקס: 153-524-236-122
דוא"ל: office.yachdav@gmail.com

יחדיו
ארגון נוער